

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

ก่อนอื่นขอเล่านิดหน่อยว่า โครงการนี้เป็นการเสวนาที่เราเคยจัดมาก่อนแล้วในคณะศิลปศาสตร์ รายการคล้ายๆมองต่างมุม คราวนี้แนวเรื่องที่เราตั้งไว้คือ“มหาวิทยาลัยในอุดมคติ” เป็นหัวข้อซึ่งเดี๋ยวนี้เขาเลิกพูดกันแล้ว อะไรที่อุดมคติ มันไม่ค่อยมีพลัง ไม่มีน้ำยา ถ้าพูดไป

ตามภาษาก็คือ บ้างจ้ยพื้นฐานไม่ดี เพราะฉะนั้นถ้าเป็นหุ่นก็คือตลกๆเดียว หรือไม่ควรซื้อ ผมพูดไปอย่างนั้นแหละ ผมไม่รู้เรื่องหรอก แต่ผมก็ฟังที่เขาว่ามา เราจึงคิดว่า ถ้าหากคนเขาไม่สนใจ เราก็ควรจะพูด แนวคิดอะไรที่มันหายไปแล้วเราก็ควรจะเอามาพูด เพราะว่ามหาวิทยาลัยนั้นมีขึ้นมาเพื่อที่จะพูดในเรื่องที่คนอื่นเขาไม่พูด หรือเรียน

ในสิ่งที่คนอื่นเขาไม่อยากเรียนหรือศึกษา เพราะฉะนั้นก็เลยเป็นแนวเรื่อง

จะเห็นว่าหัวเรื่องที่เราตั้งเอาไว้มันจะคลุมจักรวาล และไม่ค่อยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในความหมายแคบๆ คือ การเรียนการสอน หรือเรื่องของหลักสูตร หรือเรื่องของปริญญาต่างๆ รู้สึกว่าอันนั้นเราไม่คิดว่ามันเป็นประเด็นเท่าไร แต่ว่าเราจะมุ่งไปถึงแนวคิดกว้างๆ และดึงเอาปัญหาที่มีการถกเถียง หรือที่สร้างปฏิกิริยาในสังคมอย่างน้อยที่สุดผมคิดว่ามันเป็นดัชนีบอกการขึ้นลงในสังคมไทยในปัจจุบัน เสร็จแล้วมหาวิทยาลัยในส่วนของเรา จะมองในแง่นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน หรือผู้สนใจต่างๆก็ได้ ผมคิดว่ามหาวิทยาลัยควรจะเปิดสำหรับทุกท่าน เราจะมองปัญหาน้อยๆ และจะวิพากษ์วิจารณ์หรือจะสนับสนุน หรือจะอะไรก็ตาม ก็ควรจะมีโอกาสและได้มีเวทีที่จะทำในเรื่องเหล่านั้น คือรวมทั้งหมดแล้วก็ถือว่า ทำให้เรามีอะไรคิดมากขึ้นไปกว่าที่เราได้คิด ได้สอน ได้ท่อง หรือได้จำกันมาอีกสักนิดหนึ่ง

คราวที่แล้วเราเสวนาเรื่องอินโดจีน มีวีดีโอประกอบ คราวนี้เราจะลงมาสู่ประเด็นซึ่งกำลังเป็นที่สนใจ แต่ความจริงน่าสนใจมานานแล้ว เพราะฉะนั้นช่วงนี้เป็นช่วงปลายมรสุมของแนวคิดที่เรียกว่า “โลกานุวัตร” คิดว่าในที่นี้คงไม่มีใครแย้งที่ไม่เคยได้ยินคำว่า โลกานุวัตร ถ้าพูดกันตลกๆ คือว่า ถ้าไม่เคยได้ยินคำนี้ไม่ควรจะเข้ามาฟัง เพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตของท่าน

แต่จริง ๆ แล้วผมเชื่อว่าทุกคนก็คงมีแนวคิดไม่มากนักน้อยเกี่ยวกับเรื่องโลกานุวัตร

ผู้อภิปรายของเราในวันนี้ที่จะช่วยให้สั่นกับแนวคิดหรือข้อวิวาทะเกี่ยวกับเรื่อง “โลกานุวัตร” ท่านแรกทางขวามือผมคือ อาจารย์ธาวิต สุขพานิช ซึ่งเป็นอาจารย์สอนประวัติศาสตร์ที่คณะศิลปศาสตร์นี่นะครับ ท่านมีบทบาทมากในหลาย ๆ เรื่อง วิชาที่อาจารย์สอนก็จะเป็นวิชาที่คนอื่นไม่กล้าสอน หรืออยากสอนก็สอนไม่ได้ เช่น ประวัติครอบครัวเดี่ยวถามอาจารย์ดีกว่านะครับ ผมบรรยายความรู้สึกว่านอกเรื่อง อย่างไรก็ตามอาจารย์ธาวิตก็เป็นคนจุดชนวนเรื่องโลกานุวัตร ซึ่งถ้าใครติดตามหน้าหนังสือพิมพ์ในช่วงเดือนที่แล้ว ได้มีการวิวาทะครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งเราอยากเห็นแต่ได้หายไปหลายปีแล้ว ได้เกิดขึ้นจากฝีมือของอาจารย์ธาวิต โดยการอธิบายว่า “โลกานุวัตร” นั้นคืออะไร แล้วก็ทำให้อีกสำนักหนึ่งซึ่งก็พยายามอธิบายเหมือนกันว่าโลกานุวัตรนั้นคืออะไร ก็บอกว่าไม่ใช่ ที่อาจารย์ธาวิตอธิบายมันคิดหมด เพราะฉะนั้นเดี่ยวอาจารย์คงจะอธิบายอีกทีนะครับว่า ทำไมถึงจะต้องมีวิวาทะเกิดขึ้น

ทางซ้ายมือของผมคือ คุณเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ตอนนี้ตำแหน่งเป็นปัญญาชนอิสระ เป็น freelance เคยอยู่ในวงการนักศึกษา ในวงการเขียนวงการเมืองทั้งบนบกและใต้ดิน ทั้งในประเทศและนอกประเทศ คือ อยู่มาหลายยุค ก็ต้องเรียกว่าอยู่ในโลกานุวัตรจริงๆ เหมือนกัน คือโลกาหมดแล้ว คุณเทียนชัยมีนามปากกาซึ่งผมคิดว่าน่าจะ

เปิดเผย เพราะว่าเป็นชื่อที่อาจจะรู้จักดีกว่าชื่อจริง
ของเขาคือ “ยุค ศรีอาริยะ” ที่พิมพ์เรื่องบันทึกกบฏ
ในประมาณหลังปี พ.ศ.๒๕๑๙ - ๒๕๒๐ ช่วงนั้น
ก็จะมาเสนอแนวคิดเรื่องโลกาณวัตรอีกเหมือนกัน

ความจริงเรายังมีอาจารย์สมชาย ภคภาสน์วิ
วัฒน์ ซึ่งถ้าผมเชื่อว่า ๓ ท่านนี้ต้องไม่เหมือน
กันแน่เลย รายการนี้ยิ่งกว่าต่างมุมเสียอีก คือไม่
มีมุมเลย หรือมุมใครมุมมัน ผมคิดว่าคงจะหมด
เวลาของผมเท่านี้ขอเชิญอาจารย์ธาวิตก่อนเลยครับ

ธาวิต สุขพานิช

สวัสดีครับ ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์
ธเนศแล้วผมก็ค่อนข้างจะสับสนเล็กน้อยนะครับว่า
โครงการมหาวิทยาลัยในอุดมคติที่เราจะมาพูด
เรื่องที่คนอื่นเขาไม่พูดกัน แล้วก็ให้ผมมาพูดเรื่อง
โลกาณวัตร ซึ่งทุกคนก็พูดกัน มันตรงกับโครงการ
หรือเปล่า ทุกคนเขาพูดกันแต่ที่ผมไม่ต้องการจะ
พูด เพราะผมพูดไปครั้งแรกครั้งเดียวผมก็ถูก...
ไม่ใช่วิวาทะนะครับ แต่เป็นการสามัคคีบาทครั้ง
ใหญ่ เมื่อผมพูดแล้วผมก็อยากจะพูดเลยนะครับ
ผมพูดเรื่องหนึ่งไปแล้ว ผมก็อยากจะไปแล้วละ
ครับ ไม่อยากจะพูดถึงอีก แล้วทำไมต้องไปเขียน
ครั้งที่ ๒ ก็เลยเกิดข้อผูกพันที่ต้องให้มาพูดเป็นครั้งที่
๓ อีกขอให้ถือว่าเป็นครั้งสุดท้ายนะครับ

ในเรื่องเกี่ยวกับโลกาณวัตร ซึ่งเราได้ยินได้
ฟังกันมากในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมาเนี่ย แน่นอเนาะครับ
ไม่ใช่จุดประกายโดยผม ผมคิดว่าอาจารย์ธเนศ
แนะนำလာไปเยอะเหลือเกิน คนที่เป็นคนจุดประกาย

เรื่องนี้คือศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทรวานิช
ซึ่งผมก็เคารพนับถือท่านอย่างมาก คือนอกเหนือ
จากเรื่องวานรศาสตร์ เรื่องนี้ทำเปื่อยที่ท่านพูด
ถึงบ่อยๆ ก็มีเรื่องโลกาณวัตรอีกเรื่องหนึ่งที่ท่าน
พูดถึงบ่อยครั้งมาก แล้วก็เหมือนกับเรื่องอื่นๆที่
ท่านเขียนถึงกล่าวถึง มันก็มักจะโด่งดังมากๆ
โลกาณวัตรมันก็เลยพลอยโด่งดังตามเรื่องอื่นไปด้วย
เพราะว่าเครดิตของผู้ที่นำเสนอ

ผมคิดว่าคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้รับฟัง
ได้ยินเกี่ยวกับเรื่องโลกาณวัตรนี้มาด้วยกันทั้งนั้น
แต่ว่าคนที่ได้ยินอาจจะแบ่งแยกออกเป็น ๓ กลุ่ม
หลักๆ

กลุ่มแรกก็คือ เกิดการตื่นตัวตามการชี้แนะ
ของคำศัพท์คำนี้ ซึ่งมุ่งหมายที่จะให้คนไทยโดย
ส่วนรวมมีความพร้อมที่จะปรับตัว เผชิญกับความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะนี้ โดยเฉพาะในเรื่อง
ระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่เกิดขึ้นที่รวดเร็วเหลือ
เกิน การรับรู้ข่าวสารต่างๆเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน
ทั่วโลกในขณะนี้ ก็ตื่นตัวตามไปด้วย มีการปรับตัว
ในลักษณะต่างๆนะครับ

คนกลุ่มที่ ๒ อาจจะเป็นผู้ที่เดือดร้อน
รำคาญใจกับเรื่องของโลกาณวัตรในทางใดทางหนึ่ง
มีปฏิกิริยาต่อต้านหรือเขียนกล่าวหาโจมตีกันวนวาย

คนกลุ่มที่ ๓ คือ พวกที่ฟังแล้ว ได้ยินบ่อย
มากแต่ยังไม่รู้ว่ามันคืออะไร ได้ยินจริงแต่ก็อ่านผ่านๆ
มีแต่คำศัพท์ว่าโลกาณวัตร เดียวก็โลกาณวัตรอยู่
ตลอดเวลา ไม่รู้ว่ามันคืออะไรกันแน่ ผมคิดว่าคน
ส่วนใหญ่เป็นคนกลุ่มที่ ๓ นะครับ รวมทั้งตัวผม

เองด้วยก็เป็นคนกลุ่มนี้ ไม่รู้เรื่องเหมือนกันว่า โลกานูวัตรมันคืออะไร รู้แต่ว่าไม่เห็นด้วยสักเท่าไรที่เอาคำนี้มาใช้กันนะครับ เพราะว่ามันไม่น่าจะไปตรงกับคำในภาษาอังกฤษที่ว่า globalization แต่ก็รู้ว่ามันไม่ตรงอย่างไร รู้แต่ว่าฟังแล้วมันแปลกๆหู ทะเม่งทะเม่งอย่างไรพิกลนะครับ

แต่ว่าจากความไม่รู้นี้จะครับ มันจึงเกิดความสงสัยขึ้นมาประการหนึ่งว่า ถ้าหากว่าขณะนี้เราอยู่ในสภาวะหรือกระแสของโลกานูวัตร แล้วก่อนหน้านี้เราอยู่ในกระแสหรือสภาวะอะไร นั่นคือสิ่งที่ผมอยากจะทราบ ยังไม่รู้ว่าคุณานูวัตรคืออะไร แต่ตอนนี้เราตกอยู่ในกระแสของมัน แล้วเราจะเรียกสภาวะก่อนหน้านี้ว่าอะไร

จากความไม่ค่อยเห็นด้วยไม่ค่อยสบายใจที่มีการใช้คำนี้ว่ามันไม่น่าจะตรงกับคำฝรั่ง กับอีกประการหนึ่งอยากจะรู้ว่าก่อนหน้านี้มันคือสภาวะอะไร มันก็เริ่มที่จะทำการค้นหาค้นคว้า และหลังจากการค้นหะหนึ่งก็ได้เห็นสิ่งที่น่าสนใจปรากฏขึ้นมามากมายหลายประการ เพราะการค้นส่วนใหญ่ผมอยากจะทราบถึงความหมาย เพราะฉะนั้นผมจึงเน้นในเรื่องของแนวคิด ในเรื่องของ concept ว่ามันคืออะไร ก็ได้ค้นพบสิ่งที่น่าสนใจ คือเรียกว่า น่าสนใจสำหรับผมแล้วกันนะครับ อาจจะไม่ใช่ที่น่าสนใจของส่วนรวมอยู่หลายๆประการว่า มันมีความแตกต่างในการรับรู้คำๆนี้ระหว่างชาวไทยกับชาวตะวันตกเจ้าของคำศัพท์ดั้งเดิมคือ globalization อยู่หลายๆประการ ซึ่งผมอยากจะเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ดังนี้ครับ

ในแง่ของภาษาอังกฤษ (ผมไม่รู้ทุกภาษาของตะวันตกนะครับรู้น้อยมาก) แต่ผมคิดว่าในแง่ของภาษาอังกฤษเอง มันมีคำว่าโลกอยู่มากมายหลายคำเหลือเกิน คำทั่วไปที่ใช้บ่อยก็คือคำว่า world มีคำว่า earth นี่ก็สองคำหลักที่ใช้กันอยู่ทั่วไป แต่ก็จะมีคำอื่นๆเช่นคำว่า orb ที่มาเป็นคำว่า orbit โคจรรอบโลก มีคำดั้งเดิมที่เรียกว่า terra ที่ใช้ตรงข้ามกับ solar system มีคำว่า terrestrial ball มีคำว่า spheroid ต่างๆอีกเยอะแยะมากเหลือเกินที่ใช้แทนคำว่าโลกซึ่งก็รวมถึงคำว่า globe ด้วย แต่คำว่า globe ในความหมายดั้งเดิมไม่ได้ใช้แทนคำว่าโลก มันใช้แทนคำว่า “ลูกโลก” แต่ว่ามาในระยะหลังที่มาใช้แทนคำว่าโลกโดยตรง ทำให้มันถึงมีคำเยอะแยะมากมายเหลือเกินแทนคำว่าโลกคำเดียว นั่นคือข้อสงสัยเพิ่มมาอีกแล้วนะครับ แทนที่จะได้คำตอบ แต่กลับได้ข้อสงสัยเพิ่มเติม แต่ว่าอย่างไรก็ตาม คำที่ใช้หลักๆที่ใช้เรียกคำว่าโลกเน้นอยู่ ๒ คำแรกเท่านั้นเองคือ world กับ earth สองประการนี้นะครับ นั่นเป็นประการแรกของการค้นพบ

แรกเริ่มเดิมทีชาวตะวันตกเขาไม่ได้คิดว่าโลกมันเป็นสิ่งที่กลมใช้ใหม่ครับ การค้นพบว่าโลกกลมจริงๆก็เพิ่งมาจากการเดินทางรอบโลก และนี่ก็คือประการที่ ๒ ที่จะเริ่มปรากฏว่าเชื่อมั่นว่าโลกมันกลมเหมือนลูกบอล ก็เริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ ที่เดินทางรอบโลกสำเร็จโดยเฟอร์ดินันด์ มาเจลลันด์ เริ่มต้นผมอยากจะให้ความสำคัญกับปีของการออกเดินทางสักเล็กน้อย นั่นก็คือที่มาเจลลันด์

เริ่มออกเดินทางในปี ค.ศ. ๑๕๑๙ แต่เข้าไปตายเสียก่อนที่ฟิลิปปินส์ และในที่สุดก็เดินไม่สำเร็จ แต่ว่าลูกน้องของเขาก็เดินทางต่อจนกระทั่งประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. ๑๕๒๒ รวมแล้วเดินทางถึง ๓ ปี เต็มๆที่จะเดินทางรอบโลก

๒. หลังจากการเดินทางรอบโลกสำเร็จก็จะเริ่มแผ่ขยายกระจายออกไป นำโดยชาวโปรตุเกส แล้วก็ตามมาติด ๆ ด้วยชาวฮอลันดา ที่จะเริ่มมีการมาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าอะไรต่าง ๆ มากมาย เป็นการประสบความสำเร็จที่จะเริ่มมองเห็นว่าโลกนี้เป็น globe กลมๆแล้วประสบความสำเร็จในแง่

ในข้อที่ ๓ ที่ผมคิดว่าน่าสนใจก็คือ หลังจากที่ชาวตะวันตกสามารถที่จะออกเดินทางติดต่อตามที่ต่างๆทั่วโลกมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนความรู้ ศิลปะวิทยาการต่างๆ ก็เริ่มมีการออกยึดครองดินแดนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นฝรั่งเศส โปรตุเกส สเปน หรืออะไรก็แล้วแต่ แต่มาลงท้ายที่อังกฤษ ในกลางศตวรรษที่ ๑๙ ประสบความสำเร็จสูงสุดในการยึดครองดินแดนต่างๆทั่วโลก จนกระทั่งมีการกล่าวกันอย่างภาคภูมิใจในสมัยนั้นว่า ดวงอาทิตย์ไม่เคยตกในจักรวรรดิ Britain ใหญ่ ทั่วโลกขนาดที่ดวงอาทิตย์ไม่เคยตก แต่เขาก็ก็นำคำว่า world หรือ earth อยู่ตลอด แล้วไม่เคยมาใช้คำว่า globe ภาษาอังกฤษเริ่มที่จะเป็นภาษาสากลทั่วโลกแล้ว นั่นเป็นข้อที่ ๓

ข้อที่ ๔ ก็คือในปี ค.ศ. ๑๘๗๓ ให้เครดิตฝรั่งเศสบ้างนะครับ นักเขียนที่ชื่อ จูลส์ เวิร์น

เขียน “๘๐ วันรอบโลก” ตื่นเต้นฮือฮามาก คราวแรกใช้เวลา ๓ ปีนะครับ ความจริงเป็นจินตนิยายโดยใช้บอลูนลอยไปตามที่ต่างๆทั่วโลก ๘๐ วันรอบโลก เร็วเหลือเกินเมื่อเทียบกับ ๓ ปีที่มาเจลแลนด์เดินทาง

ข้อที่ ๕ สิ่งที่ผมพบว่าน่าสนใจคราวนี้เป็นเชิงธุรกิจ บริษัทสแตนดาร์ดออยล์ ในแง่ของเราก็คือ Esso เขาเขียนรูปสมัยนั้นเป็นปลาหมึกยักษ์เริ่มขยายฐานครอบคลุมแผ่ขยายไปตามที่ต่างๆทุกหนทุกแห่งทั่วโลกอีกเหมือนกัน เริ่มติดต่อทำธุรกิจ ยังไม่ถึงขนาดมีทั่วทุกหมู่บ้านทุกอำเภออย่างเดี๋ยวนี้ แต่ก็ตามทุกหนทุกแห่งในโลกเริ่มที่จะมีธุรกิจอันนี้เข้าไปแล้วเป็นผู้บุกเบิกธุรกิจระดับโลกอย่างกว้างขวางและทั่วถึง อาจจะยกเว้นเมืองไทยที่ไม่ใช่เป็นผู้บุกเบิก เพราะเชลล์บุกมาก่อนที่จริงแล้วถือว่าเป็นเกียรติประวัติของเชลล์จริงๆ เพราะการเดินทางส่งน้ำมันมากกรุงเทพฯเป็นการเดินทางเที่ยวแรกของเชลล์ในปี ค.ศ. ๑๘๘๒ เป็นครั้งแรกเลยนะครับ รู้สึกจะเป็นน้ำมันก๊าดตรามงกุฎ Esso ตามมาทีหลังเป็นน้ำมันก๊าดตราไก่ ทั่วโลกอีกเหมือนกัน

๖. พอถึงศตวรรษที่ ๒๐ ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๑๔ ถึง ๑๙๔๕ เกิดอะไรขึ้น สงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ใช้คำว่า world war ตลอดนะครับ ไม่เคยใช้ global war แต่ใช้ world war ทั้งครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ คำว่า globe ยังไม่เข้ามา

เพิ่งจะเข้ามาในประการที่ ๗ เริ่มปรากฏขึ้นครั้งแรกที่จะมาเรียกในแง่ของการเป็นโลกจริงๆ

ผมไปค้นดูในพจนานุกรม Random House ฉบับที่ไม่มีการตัดทอน คำว่า globalize ยังไม่มี เริ่มมีใช้ในปี ๑๙๔๕ เริ่มเข้ามาปรากฏใช้ แต่ว่าไม่ติดตลาด หายไปพักใหญ่

มาถึงประการที่ ๘ Webster ฉบับ New World คือ ฉบับมาตรฐานภาษาอเมริกัน ในปี ค.ศ. ๑๙๗๘ ยังไม่มีการบรรจุคำว่า globalization เข้าไปใช้ ผมไม่ทราบแน่ชัดว่าเข้ามาใช้เมื่อไร แต่พอมาถึงปี ค.ศ. ๑๙๘๒ เริ่มจะมีคำนี้ปรากฏจนกระทั่ง globalization ไม่แน่ใจว่ามีก่อนหน้านี้หรือเปล่า แต่เชื่อว่าไม่มีในปี ค.ศ. ๑๙๗๘ คำศัพท์เดิมๆ คือ world กับ earth ก็ยังใช้เป็นหลักมาโดยตลอด ยกเว้นในหมู่แวดวงวิชาการในแง่ของรัฐศาสตร์ ในแง่ของคณิตศาสตร์ มีคำว่า globalize เข้าไปใช้ ส่วนคนทั่วไปยังใช้คำดั้งเดิมคือ world และ earth อยู่เหมือนกัน พอเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก สโลแกนของมันคือ Think Earth ไม่ใช่ Think Globe พอถึงเวลาที่จอร์จ บุช ต้องการจะสร้างระเบียบโลกใหม่ใช้ world order ไม่มี global order คำว่า globe ยังไม่เข้ามา แต่เป็นการสรุปได้ว่า ดูในแง่ของฝรั่งมีคำว่าโลกอยู่มากมาย แต่คำที่ใช้หลักๆ ก็คือ world กับ earth globe ยังไม่ใช้

มาดูภาษาไทยบ้างอะไรคือคำว่าโลกของเรา แล้วเรามีคำว่าโลกหลายๆคำเหมือนกับของภาษาตะวันตกเขาหรือเปล่า ปรากฏว่าเรายากจนมากในแง่ที่มีอยู่คำเดียวเองแต่ว่าคำๆเดียวนี้เอาไปใช้ผันในแง่ของสมาสและสนธิได้สารพัดอย่าง และสามารถจะทำต่อไปได้เรื่อยๆ ซึ่งน่าตกใจมากกว่า

ทำไมมันถึงทำอย่างนั้นได้ ในขณะที่ฝรั่งต้องใช้ตั้ง ๔-๕ คำ อาจจะเป็น ๑๐ คำก็ได้เนะครับ ทำไมถึงต้องมีคำว่าโลกมากมายเหลือเกิน ในขณะที่ของเรา มีคำเดียวแล้วเอาไปผันเรื่อยๆ ก็ต้องไปถามคนโน้นคนนี้ ผู้เชี่ยวชาญบาลี สันสกฤตต่างๆ จนกระทั่งไปได้ความในภาษาสันสกฤตถึงจะเริ่มเข้าใจว่าอะไรคือคำว่าโลก และทำไมมันถึงเอาไปผันใช้ได้ เยอะแยะ คำคำเดียวพอ

ปรากฏว่าในพจนานุกรมสันสกฤต คำว่าโลก มันไม่ใช่คำนาม มันเป็นคำกริยา มีความหมายหลายคำเหลือเกิน เช่น มอง ดู เห็น รู้ เรียนรู้ ฟัง อ่าน พบแล้วถึงได้เริ่มเข้าใจว่าทำไมคำว่าโลกจึงเอาไปใช้ได้มากมายหลายอย่าง เพราะมันหมายถึงสิ่งที่เรามองเห็น เราดู เราเรียนรู้ ก็คือทั้งที่รอบกายเราเท่าที่เรารับรู้หรืออะไรก็แล้วแต่ ถ้าเผื่อว่าความหมายคำนี้เป็นคำกริยา แล้วค่อยๆกลายมาเป็น... ตอนแรกยังไม่เป็นคำนาม แต่เรียกอะไร ผมก็ไม่ทราบที่เอามาสมาส สนธิในภาษาพระ ในภาษาบาลี แรกๆก็เพื่อจะให้ใช้กับพระพุทธเจ้า ในแง่ของการเป็นโลกวิทู ผู้รอบรู้เรื่องโลก แล้วก็มีความโลกวัชระ โลกุตระ อะไรต่างๆอีกมากมายที่เกี่ยวข้องกับโลก แล้วมันก็ค่อยๆกลายมาเป็นคำนามในภาษาไทย เพราะเวลาที่เราต้องการจะใช้ใดๆไม่เกี่ยวกับภาษาพระ ไม่ใช่ภาษาธรรมแต่เป็นภาษาชาวโลก ก็คือสิ่งที่เรารับรู้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเราทั้งหลายทั้งมวล ซึ่งในแง่นี้คำว่าโลกานุวัตรที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันซึ่งก็เข้าใจได้ มีคำแปลอยู่ในพจนานุกรมเรียบร้อยว่าการปฏิบัติตาม

โลก คือปฏิบัติตามการรับรู้ มองเห็น เรียนรู้ต่างๆ เป็นคำศัพท์โบราณโบราณเหลือเกิน ไม่ใช่คำศัพท์ใหม่ในภาษาไทย มีมาเก่าแก่มาก ไม่เหมือนกับคำว่า globalization ซึ่งเพิ่งมีมาหลัง ค.ศ. ๑๙๗๘ เก่าแก่เหลือเกิน ตามคำอธิบายของอาจารย์เปลื้อง ณ นคร นัยว่ามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งเป็นบัญญัติของสงฆ์ด้วยนะครับ คือ ให้อำนาจโลกานุวัตร ปฏิบัติตามอย่างที่โลกเขาทำกัน เช่น เมื่อคนเขานับถือเคารพเรื่องฤกษ์ยาม ส่วนพุทธศาสนาไม่ยอมรับเรื่องฤกษ์ยามแต่ก็ให้พระปฏิบัติตามที่ชาวโลกเขาปฏิบัติกันได้ไม่ต้องไปต่อต้านหักท้าวอะไร นั่นก็คือความหมายของคำว่า โลกานุวัตร ที่อ.เปลื้องให้ไว้

แล้วเมืองไทยกับคำว่าโลกานุวัตรมันควรจะสัมพันธ์กันมาตั้งแต่เมื่อไร ผมก็ไม่รู้เหมือนกันนะครับว่ามันเก่าแก่ขนาดไหน คิดว่ามันคงเก่าแก่มาๆ การรับเอาพุทธศาสนาซึ่งก็เป็นศาสนาของต่างวัฒนธรรม ต่างประเพณีเข้ามาเป็นหลักใหญ่ของชาติของแผ่นดิน มันก็น่าจะเป็นโลกานุวัตรครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของไทยเราด้วย ปฏิบัติตามสิ่งที่เราเรียนรู้และเห็นว่ามันดีงามเหมาะสม

แล้วเราโลกานุวัตรกับใครบ้างนอกจากแขก ผมคิดว่าเราโลกานุวัตรกับคนมากมายเท่าที่เรารับรู้โลก ในขณะนั้นขอบเขตของโลกเรจำกัด เราก็โลกานุวัตรเท่าที่เราจำกัดอยู่แค่นั้น ไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องกลมๆเลยนะครับ สิ่งที่เรารับรู้เรียนรู้ได้แน่ๆ คือ อินเดีย จีน ลาวมอญ แขก ทุกคนที่เรารับรู้เราโลกานุวัตรกับเขาด้วยทั้งนั้น ติดต่อด้านขาย

แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมความรู้ะไรต่าง ๆ นานา ทำกันมาโดยตลอด

เมื่อฝรั่งเริ่มเข้ามาสู่เมืองไทย ชาวตะวันตกนะครับ ผมไม่ทราบว่าคุณแรกเดินทางเข้ามาเมื่อไรอย่างไร แต่เท่าที่ดูจากหลักฐานคร่าวๆ ในปี ค.ศ. ๑๕๑๑ จำปีที่เดินทางรอบโลกเมื่อก็ได้ไหมครับ ปี ค.ศ. ๑๕๒๒ ที่ประสบความสำเร็จ ในปี ค.ศ. ๑๕๑๑ ประมาณ ๑๑ ปีก่อนการเดินทางรอบโลกสำเร็จ ก่อนที่จะรู้ว่าโลกกลม ดุคอัลฟอนโซ เดออัลบูเตอร์ก็ได้ส่งสาส์นติดต่อมายังกรุงศรีอยุธยาแล้ว เริ่มจะมีการแลกเปลี่ยนทูตกัน ๑๑ ปีก่อนที่จะรู้ว่าโลกเรานั้นเป็น globe นะครับ ยังเป็น world อยู่เริ่มที่จะมีการติดต่อกับค้า แล้วก็เริ่มที่จะมีมากขึ้นเรื่อยๆ เริ่มมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวตะวันตก มีการนำคริสตศาสนาเข้ามาเผยแพร่ เริ่มจากโปรตุเกส แนนอนนะครับ แล้วก็ตามมาด้วยชาวฮอลันดา แล้วก็ไม่ใช่จำกัดแค่นั้นนะครับ ยังมีคนที่ห่างไกลออกไปซึ่งแต่เดิมที่เข้าใจว่าไม่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน พอดีญี่ปุ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านญี่ปุ่น บ้านโปรตุเกส บ้านฮอลันดา ในอยุธยา ซึ่งการแลกเปลี่ยนในทุกๆ ด้านก็เริ่มเกิดขึ้นมานับตั้งแต่จุดนั้นความสำเร็จของชาวตะวันตกโดยเฉพาะออกญาวิชาเยน ในสมัยพระนารายณ์ มันเป็นเรื่องพิสูจน์ถึงการยอมรับในสิ่งที่มีคุณค่าความรู้ความสามารถของโลกตะวันตกที่ส่งผลมาถึงเรา

พอมาถึงตอนต้นรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์มันก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตลอดเวลาผมคิดว่าการทำสนธิสัญญาเบาริ่งในการค้าขายเปิดประเทศค้า

เสรีในปี ค.ศ.๑๙๕๕ เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นจุดหักเหครั้งสำคัญไปดูรายการสินค้าแล้วผมก็ว่าน่าทึ่งดีเหมือนกันนะครับ สินค้าที่ผมเห็นแล้วตกใจมากคือปลาทุเค็ม ปลาทุเค็มเป็นสินค้าสำคัญ รู้สึกว่าไม่มีฝรั่งคนไหนที่เข้ามาในสมัยนั้นไม่พูดถึงปลาทุ แล้วก็ตามมาด้วย แอนนา ลีโอโนเวน ตามมาติดๆ แต่พอดีแอนนามีปัญหาในการรับรู้เรื่องของไทย แกบอกว่ปลาทุมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา เหมือนกับการรับรู้อื่นๆ ของแก การที่ภักษัตริย์ไทยจ้างหม่อมมาสอนในราชสำนัก มันสะท้อนให้เห็นความสำคัญที่เราตระหนักต่อโลกตะวันตกหรือเปล่าไม่นับถึงเรื่องการค้าซึ่งเริ่มทำกันอย่างแน่นอนจนชัดเจนแล้วนะครับ

เพราะฉะนั้นไม่เคยมียุคใดสมัยใดที่เมืองไทยไม่โลกันนุวัตรเพราะฉะนั้นไม่มีสภาวะก่อนการโลกันนุวัตร เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคำศัพท์คำนี้ ผมค้นอย่างไรก็ไม่เจอ เพราะเราไม่เคยคิดถึงเลย เรื่องของการไม่โลกันนุวัตร ใครเขาน่าอะไรเข้ามา เราเห็นว่าดีเราเอากับเขาด้วยหมด มันเกิดอะไรขึ้น ผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน เพราะการจะรู้นัย ความหมาย concept ผมก็ไปค้นดูว่าทำไมถึงมาใช้คำว่า globalization ซึ่งมาจากคำว่า globe ทำไมจึงไม่ใช่คำว่า worldization, earthization หรืออะไรก็แล้วแต่ เพราะฉะนั้นคำว่า globe ต้องมีนัยอะไรแฝงอยู่สักงั้นครับ

ค้นก็ไม่ค่อยได้เรื่องอะไรไปเจอคำว่า globus globe มาจากคำว่า globus ภาษาลาติน ผมก็ชักงอยู่เหมือนกันว่าชาวโรมันเขาเล่นลูกบอลกัน

ด้วยหรือ ผมไม่รู้ว่ชาวโรมันเขามีลูกบอลหรือเปล่านะครับ แต่ปรากฏว่กลายเป็นว่ รากมาจากฝรั่งเศสหรืออะไรสักอย่าง แต่ว่ามีรากศัพท์เป็นอินโดยูโรเปียนร่วมกัน มาจากคำว่า glebe ซึ่งเป็นรากศัพท์ของคำว่า globe ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ คำว่า clime ที่แปลว่ป็น globe ที่แปลว่ลูกกลมๆ กับคำว่า clime ที่แปลว่ป็นมันไปสัมพันธ์กันได้อย่างไร เมื่อค้นไปค้นมาแปลว่ ทำมือให้กลมๆ เวลาป็นจับอะไรให้มันแน่นๆ นะครับ เป็นกำปั้น แล้วต่อมาแปลว่ เอาไปป็นอะไรให้มันกลมๆ ตอนแรกเป็นกำปั้น แล้วก็ป็นป็นให้กลมๆ ต่อมาเมื่อเดินทางรอบโลกเสร็จ มาป็นโลกให้กลมๆ ใส่แผ่นดินใส่อะไรเข้าไปก็เลยกลายเป็นลูกโลก

หลังจากนั้นแล้วก็ยังไม่เห็นว่มันจะตอบคำถามของผมได้อย่างไร แล้วมันไปเกี่ยวอะไร ทำไมมันจะต้องมาเป็น globalization ในเมื่อทุกฝ่ายไม่ว่จะเป็นชาวไทย ชาวยุโรปยอมรับว่ภาวะการค้าโลกที่ติดต่อกัน world trade โดยยังไม่ต้องมี center ไปประเทศไหนที่เป็น world trade center หมด world trade มันมีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ แล้วค้าขายติดต่อกันมาโดยตลอดใช้คำว่า“คบค้า” ทั้งคบและค้ากันมาหลายร้อยปี แต่ทำไมเขาไม่เห็นว่มันเป็นเรื่อง globalization กันมาตั้งหลายร้อยปี ทำไมเพิ่งมาพูดกันเมื่อยี่สิบปี สมมติว่ให้เวลาเขาเพิ่ม ทำไมเขาไม่ใช้อย่างนั้น ไม่ใช่ค้าอย่างเดียว นะครับ ใช้คำว่าคบด้วยนะครับซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนอย่างอื่นๆ

ผมคิดว่าไม่ต้องเล่าประวัติศาสตร์ยาวนาน

เอาเป็นว่าผมสรุปสั้นๆ อยากจะซื้อแบบนี้ครับว่า ตะวันตกเองแม้ว่าเขาจะมาคบมาค้ากับเราตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา เขาไม่ได้เห็นเรา (ในที่นี้หมายถึงชาวโลกอื่นๆที่ไม่ใช่ชาวตะวันตก นะครับ) เป็นผู้อยู่ร่วมโลก ก็มีความแตกต่างใน ประเด็นเบื้องต้นเลยนะครับ ในเรื่องของศาสนา ตามมาด้วยเรื่องของคตินิยม วัฒนธรรม ประเพณี อะไรอื่นๆซึ่งแตกต่างกับเขามากมาย เหลือเกิน รวากับว่าอยู่กันคนละโลกเลย เกิดมีการ มาเรียกตัวของเขาเองที่เรียกว่า เขาอยู่ในโลกที่เป็นตะวันตกเกิดมี western world ขึ้นมา แล้วก็ มาเรียกเราทางด้านนี้ว่าเป็น eastern world ทั้งๆที่แผ่นดินมันติดต่อกันตลอดทั้งยุโรปและเอเชีย ไม่ได้มีการแบ่งกันตรงไหนเลย เราอยู่โลกหนึ่ง eastern world เขาอยู่อีกโลกหนึ่ง western world เขาไปค้นพบทวีปอเมริกา โลกใหม่ เกิดเป็น new world สรุปแล้วตอนนี้เราอยู่ใน earth เดียวกัน แต่ อยู่กันคนละ world มี ๓ world ผมไม่รู้ว่าเขาจัด ให้แอฟริกาเป็น world ด้วยหรือเปล่า แต่ว่ามี ๓ world เกิดขึ้นมา แล้วก็เป็นอย่างมาหลายร้อยปี จนกระทั่งในระยะที่ระบบสื่อสารคมนาคมสมัยใหม่ เริ่มต้นขึ้นมา ถึงจะเริ่มใช้คำว่า globalization เพิ่งจะยอมรับว่าเราเข้ามาอยู่ในโลกกลมๆใบ เดียวกันนี้ ก่อนหน้านี้อย่างคนต่างอยู่ และไอ้การ ต่างคนต่างอยู่ที่เกิดขึ้นมานี้ มันเป็นการแบ่งแยก เหมือนกัน เราไม่ได้แบ่งแยกแน่นอน เราโลกา นูวัตรกับเขามาโดยตลอด เขาต่างหากไม่ได้เห็น ว่าเราโลกานูวัตรกับเขา อยู่กันคนละโลก การค้า

ขายระหว่างดาว การแบ่งแยกตัวเขาเองออกไป ต่างหาก เขามีปัญหา เขามี pre-globalization สภาวะก่อนการ globalize แล้ว ถ้าหากเราจะ แปลคำว่า pre-globalization เป็นภาษาไทยเราจะ แปลว่าอะไรในเมื่อภาษาไทยเรามันไม่มีสภาวะเช่นนี้

เพราะฉะนั้นก็ต้องกลับไปค้นใหม่ คำว่า “โลก” มันสามารถสมาสหรือสนธิกับคำว่าอะไรก็ได้ ไป เจอคำๆหนึ่งว่า ความจริงมันมีคนที่ไม่ได้อยู่กับ โลกอยู่กับคนอื่นเขาเลยคือคำว่า “โลกันต์” อย่าเข้าใจ ผิดว่าคำว่า “โลกันต์” แปลว่านรกนะครับ โลกันต์ ไม่ใช่नรก โลกันต์เป็นสภาวะระหว่างโลก แต่เดิมที่ เราเชื่อว่าจักรวาลมันเป็นของกลมๆเหมือนลูกบอล ถ้าเอาลูกบอลจักรวาลต่างๆ ๓ จักรวาลมาวางซ้อนๆ กัน มันจะเกิดช่องว่างตรงระหว่าง ๓ ลูก แล้วตรง นั้นเขาเรียกว่า โลกันต์ ซึ่งก็หมายความว่า โลก ต่างๆ ด้วย ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครเขาเลย ของข้าก็อยู่ ของข้าคนเดียว เอ็งก็อยู่ของโลกเอ็งก็มาสนธิเพิ่ม เป็นคำใหม่ซึ่งจะให้ตรงข้ามกับคำว่า “โลกาานุวัตร” ก็คือคำว่า “โลกันตรานูวัตร” สำเร็จเสร็จสมกับ ความมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้แน่ครับ ออกมาเป็นคำๆนี้ ให้รู้ว่าตรงข้ามกันนะครับ ไม่เกี่ยวข้องกันคนอื่น ไต้อะไรทั้งนั้น จบ

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

ผมคิดว่าอาจารย์ธาวิตได้ให้ข้อมูลประวัติ ความเป็นมาของคำว่า โลกาานุวัตร ในโลกตะวันตก ละเอียดมาก ผมไม่เคยได้ยินมาหลายเรื่องเลย รู้สึกว่าเข้าใจอะไรได้มากขึ้น แล้วก็มีความตาม

มาด้วย อย่างไรก็ตามผมคิดว่าประเด็นที่อาจารย์ทิ้งไว้น่าสนใจมากนะครับ แต่ที่ผมเพิ่มอาจจะเกินไปนิดหนึ่ง คล้ายๆกับว่าทุกประเทศทุกสังคมจะมีแนวคิดเรื่องโลกแล้วไม่เหมือนกัน ตรงนี้เป็นคำถามที่หนึ่ง แล้วอาจารย์พูดทำนองว่าโลกตะวันตกเขาแยกตัวเองออกไป แล้วก็เริ่มกลับมาใหม่ตอนที่มีคำว่า globalization เกิดขึ้น ผมว่าตรงนี้น่าคิดเหมือนกันนะครับว่าทำไม แล้วสังคมอื่น วัฒนธรรมอื่นตัดโลกของเราออกมาจากโลกของเขาหรือเปล่า ตอนนี้อาจารย์สมชายมาแล้ว อาจารย์คงจะมีข้อมูลอีกเยอะเลย ผมขอให้คุณเทียนชัยพูดก่อน คำนายการอีกนิดหนึ่งนะครับ เรามีสามโลกพอดี นะครับตอนนี้ ขอเชิญคุณเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ แสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องโลกาวัตร์ว่าในฐานะของผู้มองอีกกลุ่มหนึ่งจากข้างนอก จะเห็นอย่างไร ขอเชิญเลยครับ

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

เวลาที่เรามีโลกาวิวัต เขามักจะชวนผมมา อาจจะเป็นเพราะนามปากกา “ยุค ศรีอาริยะ” อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่เรามักจะพุกอยู่กันอย่างเสมอๆ ก่อนที่ผมพยายามหาว่า คำว่าโลกาวัตร์นั้นมาจากไหนก็บังเอิญโชคดีนะครับได้ฟังอาจารย์ชัยอนันต์พูด ผมอาจจะฟังผิดบ้าง เข้าหูซ้ายแล้วออกหูขวา แกก็บอกว่ามีเพื่อนแกคนหนึ่งมาถาม แกว่า globalization แปลว่าอะไร แล้วก็บังเอิญเพื่อนคนนั้นนามสกุลลงท้ายด้วยนุวัตร ฟังเข้าทำดี แกก็บอกว่า เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ใช้คำว่า“โลกา

นุวัตร” ออกมา ก็นึกคิดอยู่ว่าแกก็มีความสามารถในการที่จะสร้างศัพท์ขึ้นมาซึ่งน่าสนใจ

วันนี้อาจารย์สมชายมา ผมก็รู้สึกว่านามสกุลอาจารย์สมชาย (ภาคภาสน์วิวัฒน์) เพราะดี ผมขอตั้งอีกอันหนึ่งนะครับเพื่อจะให้เข้าใจเรื่องที่ผมพูด ผมไม่ได้พูดเรื่องโลกาวัตร์ ผมจะพูดเรื่อง “โลกาวิวัฒน์” วิวัฒน์นะครับไม่ใช่นุวัตร คนละอันกัน ถามว่าหมายความว่าอะไร ก็ง่ายมาก โลกาวิวัฒน์ก็คือ วิวัฒนาการของโลก ตรงไปตรงมาที่สุดเลย

ความจริงที่พวกคุณกำลังบ้ากันเรื่องโลกาวัตร์ ปัจจุบันเป็นวิกฤตใหญ่ที่พูดกันมากมาย ความจริงคนที่บ้าก่อนพวกคุณคือผม ผมบ้าเรื่องโลกาวัตร์เมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว มันเกิดขึ้นได้อย่างไรผมเล่าเรื่องนิดหนึ่ง สมัยซึ่งผมวิพากษ์พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตอนที่ผมใช้นามปากกา “ยุค ศรีอาริยะ” ผมก็เกิดความตันทางทฤษฎีขึ้นมาหาทางออกทางทฤษฎีไม่ได้ และความตันทางทฤษฎีนี้ในที่สุดก็นำผมไปศึกษาเรื่องทฤษฎีระบบโลกที่สำนักของวอลเลอ์สไตน์ (Wallerstein) ซึ่งสอนเรื่องระบบโลก ผมไปอยู่ที่นั่น ๘ ปี ดูบ้าแค่ไหน นี่คือการบ้า คือศึกษาเรื่องระบบโลกเอากันจริงๆเลยว่ามันเป็นอย่างไร แล้วผมใช้เวลาอย่างมากกว่าที่จะจบออกมาได้ คุณคิดดูนะว่าไอ้คนศึกษาเรื่องระบบโลกมันบ้าแค่ไหน คนรุ่นเดียวกับผม ผมเล่าให้ฟังที่จบพร้อมกับผม คนหนึ่งเขาเขียนงานวิทยานิพนธ์ ๑,๔๐๐ หน้า อีกคนหนึ่งที่จบพร้อมกับผมใช้เวลา ๑๔ ปีในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องโลกาวัตร์ ระดับอาจารย์

กับลูกศิษย์ ถ้าคุณบอกว่าลูกศิษย์มันบ้าแล้ว ผมว่าอาจารย์บ้ามากกว่าลูกศิษย์ สำนักนี้ค่อนข้างจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ หนักกว่าลูกศิษย์อีก วอลเล่อร์สตีน์เป็นลูกศิษย์ของโบรเดิล โบรเดิลทำงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์เรื่องโลกเกือบตลอดชีวิตของแกแล้วแกก็ตายไปแล้ว วอลเล่อร์สตีน์ก็เป็นลูกศิษย์ของแก ถ้าคุณคิดถึงระยะเวลาการทำงานของคนกลุ่มนี้ ถ้าคุณบวกกันจริงๆ อาจจะถึง ๘๐ ปี ๘๐ ปีของการค้นคว้างานเรื่องโลกานุวัตรทำได้แค่นั้น วอลเล่อร์สตีน์เพิ่งเสร็จการวิเคราะห์ระบบโลกในสมัยศตวรรษที่ ๑๘ การปฏิวัติอุตสาหกรรมเพิ่งทำได้แค่นั้นเอง

วันหนึ่งผมไปเจออาจารย์ผม คือผมเป็นคนขี้รำคาญอาจารย์ผม ผมก็ไปนั่งซักแกเรื่องทฤษฎี ผมก็บอกว่าทฤษฎีของอาจารย์ที่ตั้งมานี้ไม่ได้เรื่องเลย แล้วผมก็สาธยายไปมากมาย แกก็บอกว่าแกเห็นด้วยว่าไม่ได้เรื่อง แล้วแกก็บอกว่าที่แกทำมาทั้งหมดเป็นระยะเวลายาวนาน มันเป็นแค่ history มันเป็นแค่ประวัติศาสตร์เท่านั้น มันยังไม่แม้กระทั่งสามารถก่อรูปทางทฤษฎีออกมาได้ นี่คือการยุ่งยากเรื่องการศึกษาเรื่องโลกานุวัตร

ผมจะกลับมาถึงสังคมไทย คนไทยผมรู้สึกว่แปลก คนไทยนี้เก่ง ถ้าไม่ genius ก็มั่ว มีอยู่ ๒ อย่าง ผมยกอาจารย์สมชายไว้เนะครับ อาจารย์สมชายเป็น genius กลับมาถึงนี่เขียนเรื่องโลกานุวัตรกันเยอะแยะไปหมดมากมาย เขียนกันอย่างง่าย ๆ ด้วย ถ้าคุณไปดูงานเขียนกันจริงๆ ถ้าคุณไปอ่านดู ไม่เฉพาะคนไทยเท่านั้น ฝรั่งเศสเหมือนกัน เมคกา-

เทรนต์ ค.ศ.2000 เขียนกันมาทำไม เขียนกันเหมือนกับว่ามันเป็นเรื่องง่ายๆ ออกมาสรุป มีตัวเลขออกมาชุดหนึ่งแล้วก็สรุปกันว่าเป็นอย่างไร เป็นอย่างนี้ต่างๆ งานจับจ่ายพวกนี้ ที่ผมบอกว่าจับจ่ายคืออะไร รู้ไหม ถ้าคุณเข้าใจการทำจับจ่าย เวลาทำอะไรคุณก็ใส่ผสมผสมกันไป แล้วก็มาปรุงให้มันเข้ารูป นี่เรียกว่างานจับจ่าย มีอยู่มาก มากจนกระทั่งผมคิดว่ามันน่ากลัวถึงการเข้าใจเรื่องระบบโลก

ผมยกตัวอย่างง่ายๆ ว่าทำไมมันถึงยุ่งยากขนาดนั้นเวลาที่เราจะเข้าใจเรื่องโลก มันไม่ใช่เรื่องง่าย คุณดูผมเรียน ๘ ปี ถามผมว่าผมรู้เรื่องอะไร ถามว่าผมรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับมาเลเซียบ้าง ผมตอบว่าผมไม่รู้ ถามว่าผมรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับพม่าบ้าง ผมตอบว่าผมไม่รู้ อินโดนีเซียผมก็ไม่รู้ คือผมรู้บ้าง เอาตัวเลขมาบวกๆ กัน ผมก็บอกได้ว่ามันเป็นไอ้เนี๊ยมก็เดาได้ แต่เดาแบบมั่วๆ ครับ แต่ถ้าถามว่า ถ้าคุณจะรู้ให้ลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องมาเลเซียคุณใช้เวลาเท่าไร ๑๐ ปีกับชีวิตในมาเลเซียอย่างน้อยที่สุด แล้วถ้าคุณคิดว่าคุณกำลังเล่นกับโลกทั้งโลก ไม่ใช่แค่เฉพาะมาเลเซีย คุณเล่นกับอะไร สถาบันของมหาวิทยาลัยที่ผมเรียนมานี้ สิ่งที่เขาทำคืออะไร คือเขาดึงผู้เชี่ยวชาญจากทุกจุดของโลกเข้ามา อีกอันหนึ่งที่เขาทำคือ เขาดึงนักศึกษาจากทุกจุดของโลกเข้ามา นี่คือนี่ที่เขาทำ หมายความว่าอย่างไร หมายความว่าถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราต้องยอมรับกันว่า ไอ้การศึกษาที่ผ่านๆ มาเป็นการใช้ความรู้ในแง่ของการสอนปัจเจกชนทั้งหลาย

ไม่เพียงพออีกต่อไปแล้วในการเข้าใจเรื่องโลกา
นุวัตรหรือโลกาวิวัฒน์ ถ้ามันมีจริงไม่มีทางเพียงพอ
อีกต่อไปแล้ว มันถึงเวลาที่เราต้องทำงานอย่าง
เป็นทีมทำงานอย่างเป็นสถาบัน คั่นควักกันอย่าง
จริงจังถ้าคุณคิดว่ามันสำคัญ ถ้าคุณไม่คิดว่ามัน
สำคัญก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง การทำงานอย่างเป็นทีม
หรือเป็นสถาบันจริง ๆ คุณจึงจะสามารถเข้าไปใกล้
กับความรับรู้เรื่องโลกาณุวัตรได้ นี่เป็นประเด็น
แรกที่ผมอยากจะเสนอ

ความยุ่งยากในการศึกษาเรื่องโลกาวิวัฒน์นี้
มันไม่ใช่แค่ปัญหาความใหญ่โตของระบบที่มันเกิด
ขึ้นเท่านั้น ผมสงสัยและอาจจะเป็นข้อสงสัยของ
สถาบันของผมด้วยหรือไม่ก็ไม่ทราบว่ามันอาจจะ
กลับมาทำลายกรอบวิธีวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์
ทั้งหมดถ้าโลกาวิวัฒน์มันมีจริง ทำลาย paradigm
เก่าทั้งหมดที่มีอยู่ที่คุณศึกษากันอยู่ แล้วก็อาจจะ
ทำให้ทฤษฎีทั้งหลายทางสังคมศาสตร์กลายเป็นสิ่ง
ที่ล้าสมัยไปแล้ว ตรงนี้ต่างหากที่มันอาจจะก่อให้เกิด
ความยุ่งยาก เพราะว่าเราไม่เพียงแต่จะต้อง
ปรับเปลี่ยนการศึกษาใหม่ อาจจะถึงขั้นถึงขนาด
ว่าถึงเวลาที่เรต้องปฏิรูประบบการศึกษาหรือการ
เข้าใจพัฒนาการของโลกใหม่นะครับผมอยากจะ
เสนอกรอบบางอันให้เราพิจารณาว่ามันอาจจะ
ล้าสมัยไปแล้ว

กรอบอันแรกก็คือ การวิเคราะห์โลกโดย
การเข้าใจโลกอยู่ภายใต้กรอบของประเทศ ผมว่า
สูงสุดในวิชาการในประเทศไทยปัจจุบันก็คือรัฐ
ไทยสังคมไทย วัฒนธรรมไทย ถ้าคุณอ่าน

ประวัติศาสตร์ไทย ที่นี่คงเป็นคณะประวัติศาสตร์
ประวัติศาสตร์ไทยมันเริ่มต้นจากคำว่า “ไท” แล้ว
มาจบลงด้วยคำว่า “ไทย” มาจบลงแค่นั้น เรามีผู้
เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในประเทศไทย แต่ผู้เชี่ยวชาญ
เฉพาะที่เราไม่มีก็เป็นผู้ที่ศึกษาระดับประเทศ เรา
จะมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีน ผู้เชี่ยวชาญเรื่องรัสเซียอยู่
แต่ทั้งหมดคือผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศ เราไม่มีผู้
เชี่ยวชาญระดับโลกจริง ๆ ในแง่ของการศึกษา
คั่นควักจริง ๆ นี่คือนปัญหาหนึ่งของกรอบวิธีการ
วิเคราะห์ทั้งหมดถ้าเราพยายามเอากรอบวิธีการ
วิเคราะห์แบบนี้ไปพยายามที่จะเข้าใจระบบโลก
ผมคิดว่ามันจะมีปัญหา มันเหมือนกับว่าเรากำลังริ
เอากรอบที่ค่อนข้างจำกัดเข้าไปขยายภาพของ
ระบบใหญ่และทำให้ระบบใหญ่ถูกจำกัดลงไปในวิถีที่
พวกเราต้องอธิบายมัน ผมคิดว่าพวกคุณคงพอ
เข้าใจอยู่บ้าง

อันที่๒ที่อาจจะมีความตามมาก็คือ การ
แยกสาขาการศึกษาออกเป็นสาขาวิชาต่างๆ อาจจะ
มีปัญหาตามมา สังคมศาสตร์ที่ผ่านมาเราจะแยก
วิชาออกเป็นรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์
เราแยกวิทยาศาสตร์ออกจากสังคมศาสตร์ นี่เป็น
วิทยาการที่ผ่านมาและวิธีการอันนี้มันตั้งอยู่บนความ
เชื่อที่ว่า มิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ หรือ
มิติทางสังคมศาสตร์ สามารถมีอิสระในตัวของมัน
เองได้ เมื่อมันสามารถมีอิสระในตัวของมันเองได้
มันก็สามารถสร้างกฎในตัวของมันเองได้ขึ้นมา นี่
เป็นมิติต่างๆที่มันเกิดขึ้นเพราะฉะนั้นในแต่ละ
สาขาวิชาก็สามารถสร้างทฤษฎีเฉพาะของตัวเอง

ขึ้นมาในสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีทาง
รัฐศาสตร์ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ผมกำลังอยาก
ให้เรามองระบบโลกอีกทีหนึ่ง ผมคิดว่าโลก
ปัจจุบันไม่ใช่แค่มีอาณาเขตที่กว้างใหญ่ไพศาล
เท่านั้น มันกำลังดึงระบบทุกระบบเข้ามาซับซ้อน
กันอย่างยิ่ง

ถ้าถามว่าโลกานุวัตรคืออะไร ผมขอตอบว่า
มันคือองค์รวมอันหนึ่งซึ่งดึงเอามิติทางการเมือง
มิติทางเศรษฐศาสตร์ มิติทางวัฒนธรรมเข้ามา
เชื่อมกันอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ถ้าเกิดตรงนี้
เป็นจริงหมายความว่าอย่างไร หมายความว่า มัน
จะไม่มีกฎทางเศรษฐศาสตร์แยกออกจากกฎทาง
การเมือง มันไม่มีกฎทางวัฒนธรรมที่แยกอิสระ
ออกจากกฎทางวัฒนธรรม

ตรงนี้สร้างปัญหาอย่างมหาศาลเลย ถ้าตรง
นี้เป็นจริง หมายความว่าอย่างไร หมายความว่า
ทฤษฎีทั้งหมดทางสังคมศาสตร์ที่ผ่านมาคุณโยน
ทิ้งได้ ถ้ารากฐานความเป็นจริงหรือความจริงคือว่า
มิติเหล่านี้มาประสานกันและเชื่อมกัน และหัวใจ
ของความเป็นจริงมันอยู่ที่การประสานและเชื่อม
กัน คุณอาจจะต้องดึงเอาความรู้ทั้งหมดเอามา
ตรวจสอบใหม่ หรือแม้แต่คุณต้องสร้างทฤษฎีใหม่
เพื่อเข้าใจความซับซ้อนของระบบโลกปัจจุบัน นี่
เป็นประเด็นที่ ๒ ที่ผมเสนอ

ประเด็นที่ ๓ คือ ผมคิดว่าที่ผ่านมาทั้งหมด
ที่ทำให้เราไม่เข้าใจระบบโลก เพราะเราใช้จุดยืนที่
คับแคบ นี่คือสิ่งหนึ่งที่เราไม่ตระหนักว่า อะไรมัน
เกิดขึ้นกับระบบโลก คือโลกมันใหญ่ขึ้น ขณะที่โลก

มันใหญ่ขึ้นมันเกิดอะไรขึ้น ขณะที่โลกมันใหญ่ขึ้น
คนหรือมนุษย์ในสังคมโลกมันยังมีชีวิตอยู่ในวงจร
ที่จำกัดมากขึ้น เรายังมีชีวิตอยู่ในประเทศ เรายัง
มีชีวิตอยู่ในชนชั้นที่จำกัด เรามีชีวิตอยู่ในแบบ
วัฒนธรรมที่แน่นอนตายตัว นี่คือความจำกัด
ซึ่งเรามักจะไม่ค่อยตระหนักถึงโลกใหญ่ขึ้นก็
หมายความว่า เรามีชีวิตอยู่เหมือนนกอยู่ในกะลา
ครอบมากขึ้น กะลาเดียวนี้มันไม่ใช่แค่ระดับรัฐ
เท่านั้น กะลามันครอบมันหลายชั้น จนกระทั่งถึง
ระดับโลก นี่หมายความว่าชีวิตของคนในสังคม
กำลังมีชีวิตอยู่ในภาวะที่จำกัดมากขึ้น และถ้าคน
พยายามที่จะเข้าใจโลกโดยใช้จุดยืนที่จำกัดของคน
ใช้โลกทัศน์ที่จำกัดของคุณหันกลับไปเข้าใจโลก
มันจะเกิดปัญหามากขึ้น

มีสมัยหนึ่งที่ผมไปอยู่ในป่า สหายนำเขากี
บอกผมว่า คุณต้องเปลี่ยนจิตสำนึกนะเป็นชนชั้น
ชาวนา ผมก็ถามสหายนำว่า เอ๊ะทำไมผมต้อง
เปลี่ยนด้วยจิตสำนึกของผมที่เคยเป็นมามันไม่ดี
หรือ ผมก็ถามว่าเอ๊ะทำไมถ้าเราบอกว่าชนชั้น
นายทุนนี้มันคับแคบ เราไม่คิดหรือว่าชาวนาก็
คับแคบได้ถ้าเขายืนอยู่บนจิตสำนึกอันหนึ่งที่แน่นอน
แต่ถ้าความคับแคบมันจะเกิดอะไรขึ้น มันก็เกิด
การติดยึดกับทฤษฎีที่แน่นอนอันหนึ่ง เวลาที่เรา
ติดยึดกับทฤษฎีอันหนึ่งเราก็พยายามเอาทฤษฎีที่เรา
เชื่อว่ามันถูกไปอธิบายโลกบนจุดยืนของชนชั้น
ชาวนาเท่านั้น เราก้าวผ่านจากความคับแคบที่เรา
เป็นปัญญาชนไปสู่ความคับแคบที่เราเป็นชาวนา
นี่คือสิ่งที่มันเกิดขึ้น

ปัญญาชนสมัยก่อนเราชอบเป็นชนชั้น
กรรมาชีพกันนี่เราชอบมาก สมัยผมนะครับ สมัย
ปฏิวัติ เดียวนี้ผมคิดว่าปัญญาชนอยากจะเป็น
ชนชั้นกลาง แล้วมันมีทฤษฎีชนชั้นกลางออกมาด้วย
สังเกตไหมครับมีทฤษฎีชนชั้นกลางออกมามากมาย
ผมก็สงสัยเหมือนกันว่าเรากำลังหนีจากความคับ
แคบเรื่องชนชั้นกรรมาชีพมาเป็นชนชั้นกลางหรือ
เปล่า แล้วเราก็พยายามอธิบายทุกอย่างจาก
ทฤษฎีของชนชั้นกลาง ผมคิดว่าโลกมันเปลี่ยนไป
แล้ว ผมคิดว่าจุดยืนที่มันคับแคบทั้งหมดมันใช้ไม่ได้
ที่จะเข้าใจมัน เพราะถ้าเราจุดยืนที่คับแคบไป
เข้าใจโลก เราจะมองโลกเฉพาะจุดที่เราสนใจ
เท่านั้นโลกปัจจุบัน ไม่ใช่โลกของเศรษฐกิจไม่ใช่
โลกของการพัฒนาการของทุนเท่านั้น เป็นโลก
ของคนยากคนจนคนเดินถนนด้วย

โลกปัจจุบันไม่ใช่โลกของการพัฒนาการทาง
เศรษฐกิจเท่านั้น มันเป็นโลกของปัญหาทางสิ่ง
แวดล้อมด้วย โลกปัจจุบันไม่ใช่เรื่องของอเมริกา
รัสเซีย ยุโรป แล้วก็ประเทศนิคส์เท่านั้น แต่เป็น
โลกของแอฟริกา โลกของละตินอเมริกา ของสิ่ง
ต่างๆที่เราไม่ค่อยพูดถึงกันด้วย มันไม่ใช่โลกของ
การพัฒนาการของทุนที่คุณเข้าใจกันอยู่ มันเป็น
โลกที่เดี๋ยวนี้จนกระทั่งถึงทุกวันนี้มีคนประมาณ
๑,๐๐๐ ล้านคน อยู่ในสภาพชีวิตที่เกือบจะยากจน
ล้มละลาย นี่คือโลก เพราะฉะนั้นวิธีที่จะก้าวผ่าน
ความจำกัดทั้งหมดนี้ก็หมายความว่า เราคงจะไม่
เพียงวิ่งจากความจำกัดอันหนึ่งไปสู่ความจำกัดอีก
อันหนึ่ง

เดี๋ยวนี้ที่เมืองไทยเราก็ก่อนกัน ผมได้ยิน
ว่าบางครั้งเราวิพากษ์ตะวันตก เราบอกว่าตะวันตก
ใช้ไม่ได้ เราวิพากษ์ทุนนิยม เราบอกว่าเราต้อง
หันหาตะวันออก เราต้องหันมาหาเรื่องของจิต
แล้วเรากำลังวิ่งไปหาความสูงสุดอันหนึ่งของจิต
ไปสู่ธรรมะ ไปสู่ความสูงสุดของธรรมะ เราไม่คิด
หรือว่าเราอาจจะวิ่งไปสู่ความจำกัดอีกอันหนึ่ง
เหมือนกัน สิ่งที่ผมสงสัยก็คือว่า ความสูงสุดอาจ
จะเป็นเพียงอวิชชาเท่านั้น ไม่ว่าในเรื่องของจิตสูง
สุดหรืออะไรก็ตามที่ เรากำลังวิ่งจากการรับรู้
ปฏิเสธด้านหนึ่งไปสู่การปฏิเสธอีกด้านหนึ่ง หรือ
ไปหาอีกสิ่งหนึ่งที่เราจะไม่ไขคำตอบก็ได้

ฉะนั้นเดี๋ยวนี้ประชาชนทั่วโลก ต้องเผชิญ
กับสิ่งหรือปัญหาคล้ายๆกันอยู่ทั่วโลก ไม่ว่าเราจะ
อยู่ในโตเกียว อยู่ในกรุงเทพฯ อยู่ในอเมริกา ใน
สังคมในประเทศเหล่านี้ก็ต้องเผชิญปัญหาคล้ายๆกัน
ไม่ต่างกันมากนัก เราอาจต้องเผชิญกับความมุง
ของเมือง และปัญหาต่างๆมากมาย

อีกส่วนหนึ่งก็คือว่า แล้วคนทั่วโลกกำลัง
เผชิญกับวิกฤต และผมคิดว่าวิกฤตมันเป็นระบบโลก
มันไม่ใช่โลกเท่านั้นที่เป็นโลก ที่เป็นโลกาวิวัฒน์
แต่เดี๋ยวนี้วิกฤตก็เป็นโลกาวิวัฒน์ด้วย การทำลาย
ป่ามันเกิดขึ้นทุกมุมโลก มันไม่ได้เกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง
โรคเอดส์อาจจะเกิดขึ้นที่แอฟริกา หรืออาจจะเกิด
ขึ้นที่อเมริกา แต่มันส่งผลกระทบไปทั่วโลก ถ้า
โลกไม่จับมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เรา
จะเผชิญกับวิกฤตและไม่สามารถผ่านวิกฤตไปได้ เรา
จะต้องมีจุดยืนใหม่ที่เข้าใจโลกกับธรรมชาติ และมี

จุดยืนอย่างใจกว้างที่สุดต่อคนในสังคมอื่น ศาสนาอื่น วัฒนธรรมอื่น ความเชื่อแบบอื่น หรือแม้แต่จุดยืนต่อชนชั้นที่ต่างกันว่าเขาคิดอะไร นี่เป็นอีกประเด็นหนึ่งอันสุดท้ายของกรอบวิธีคิดเกี่ยวกับระบบโลก ไม่ใช่โลกมันกว้างใหญ่ซับซ้อนขึ้นเท่านั้น ผมสงสัยว่าโลกมันเปลี่ยนระดับการเคลื่อนตัวโดยเวลา(Time) ความเร็ว กำลังเป็นปัญหาใหม่ของการวิวัฒนาการของโลก สิ่งที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ผมคิดว่ามันคือการเคลื่อนตัวที่รวดเร็ว และการผกผันอย่างไม่สามารถประเมินได้ ผมขอยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ผ่านมา ไม่มีใครบอกได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในรัสเซีย รัสเซียพัง ไม่มีใครมองได้ว่าขณะที่เศรษฐกิจจีนกำลังบูมอยู่พักหนึ่งก็เกิดเหตุการณ์เทียนอันเหมินขึ้น ไม่มีใครประเมินได้อย่างชัดเจนว่า หลังจากที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นบูมอยู่ดีๆ ฟองสบู่กระแตกเศรษฐกิจญี่ปุ่น เกิดอะไรขึ้น? ผมคิดว่าทฤษฎีสัมพัทธภาพยังติดอยู่กับวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยความชัดเจนแน่นอน ทฤษฎีต้องชัดเจนและโปร่งใส มันต้องพิสูจน์ได้ ผมกำลังสงสัยว่าทฤษฎีเช่นนี้ไม่สามารถอธิบายความผกผัน ความไม่แน่นอนของโลกได้อีกต่อไป อันนี้เป็นปัญหาของทฤษฎีที่ตั้งอยู่ในระบบของเหตุผล

มีหลักการทางวิทยาศาสตร์หลักการหนึ่งคือ ทฤษฎีว่าด้วยหลักการแห่งความไม่แน่นอนของไฮเซนเจอร์ เป็นหลักการที่น่าสนใจมาก เพราะเป็นหลักการของทฤษฎีควอนตัม ต่อมาเมื่อนักวิทยาศาสตร์คนหนึ่งชื่อฟรีโกกิน ซึ่งได้รางวัลโนเบลสาขาฟิสิกส์ ได้มาอธิบายเพิ่มเติมว่า ปกติ

การใช้กฎแห่งความไม่แน่นอนใช้เฉพาะกับการเคลื่อนตัวของสิ่งขนาดเล็ก คือการเคลื่อนตัวของอะตอม แต่เขากำลังบอกว่าสิ่งที่ใหญ่มากๆ หมายถึงขนาดของสังคมหรือระบบที่ใหญ่มากๆ อาจจะหนีไม่พ้นที่จะใช้กฎแห่งความไม่แน่นอนเข้ามาพิจารณาด้วยเหมือนกัน สมมติว่าระบบมันใหญ่และเคลื่อนตัวเร็วด้วย ภายในในระบบใหญ่นั้นมีความขัดแย้งซ่อนอยู่ภายในอย่างมหาศาลด้วย เมื่อมีแรงดันด้านหนึ่งดันไปทางหนึ่ง และมีอีกแรงดันด้านหนึ่งดันไปอีกทางหนึ่ง ผลคือเราไม่สามารถที่จะทำนายผลลัพธ์ได้อย่างแน่นอน จะบอกได้อย่างไรว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต ที่จริงเรามีการทำนายอนาคตอยู่เหมือนกัน เช่นเวลามีการทำโครงการใหญ่ๆ แต่ถ้าสังเกตการทำนายอนาคตของโครงการใหญ่ที่ผ่านมา ซึ่งผูกติดอยู่กับทฤษฎีแห่งความแน่นอน วิธีการทำนายอนาคตที่ผ่านมาคือการทำนายอนาคตแบบสายเดียวและมักจะทำนายอนาคตในด้านที่ดีไว้ก่อน และถ้าไปศึกษาดูโครงการใหญ่ๆทั้งหลาย มันจะเกิดภาวะที่เรียกว่า ขึ้นต้นก็มะลิซ้อน พอแตกไปอ่อนก็มะลิลา คือพอจบโครงการแล้วจะมีปัญหาตามมามากมาย แก้ไขปัญหาได้ยาก การทำนายอนาคตที่ติดอยู่กับกรอบวิทยาศาสตร์เก่าๆ ผมคิดว่าในอนาคตเราอาจจะใช้สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ ความผกผันทั้งหมดไม่ว่าความผกผันในตลาดหุ้น ขึ้นไป ๑,๗๐๐ จุด ตกลงมาเหลือ ๑,๔๐๐ จุด แล้วตกลงมามากกว่านั้น เราจะต้องมีวิธีการหรือทฤษฎีใหม่เพื่อจะมารองรับสถานการณ์การผันแปรที่รวดเร็วของระบบ

ใหม่

ประการสุดท้ายคือ การมองโลกโดยเห็นว่า โลกนั้นพัฒนาขึ้นไปข้างหน้าเสมอ เราติดคำอยู่ คำหนึ่งคือคำว่า พัฒนา พัฒนาแปลการก้าวไปข้างหน้า จากขั้นตอนที่ต่ำกว่าไปขั้นตอนที่สูงกว่า ทฤษฎีฝ่ายขวาทั้งหมดมันจะไปลงที่ทฤษฎีว่าด้วยการทำให้ทันสมัย(modernization) ทฤษฎีฝ่ายซ้ายหรือมาร์กซิสต์บอกว่าจากสังคมศักดินาสู่สังคมนิยม จากสังคมนิยมสู่สังคมนิยม จากสังคมนิยมสู่คอมมิวนิสต์ ซึ่งก็หนีกันไม่พ้น เพียงแต่ modernization แบบซ้ายหรือขวาเท่านั้น วิธีการมองโลกแบบนี้ผมคิดว่าจำกัดเกินไปแล้วที่จะเข้าใจความผกผันของโลก ระบบโลกปัจจุบันเมื่อมีความซับซ้อนมาก มีความขัดแย้งอยู่ในตัวเองสูง มีการพัฒนาการที่เหมาะสม มันได้เปิดเผยถึงจุดอ่อนของทฤษฎีหลักทั้งซ้ายและขวาแล้ว ผมยกตัวอย่างง่ายๆ ถ้าคิดว่าทุกอย่างคือพัฒนาการ อะไรเกิดขึ้นที่อเมริกา หรือเกิดขึ้นในยุโรปตะวันออกหรือรัสเซียในปัจจุบัน คนเกือบสามล้านคนในอเมริกาไม่มีบ้านจะอยู่ ทำไมคนยากจนในแอลเอจึงลุกขึ้นสู้ล้มระบบของตัวเอง ถ้าทุกอย่างคือพัฒนา อะไรเกิดขึ้นกับวิวัฒนาการ การทำลายสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ถูกตัด เกิดอะไรขึ้นเรากำลังเผชิญวิกฤติใหญ่ทางธรรมชาติ มีการสร้างมลภาวะมากมาย มันพัฒนาขึ้นหรือ ถ้าทุกอย่างคือพัฒนาการ

ผมคิดว่ามีคำถามของพุทธศาสนานั่นหนึ่งที่ น่าสนใจคือ ขณะที่คนกำลังเจริญทางวัตถุ จิตใจ

คนเสื่อมลง จริงหรือไม่ที่จิตใจคนเสื่อมลง ผมว่าจริง ตรงนี้หมายความว่ากระแสความเข้าใจโลกว่า ด้วยพัฒนาการทั้งหลายน่าจะตั้งคำถามได้แล้ว โลกอาจจะพุ่งไปหลายกระแสหลายทิศทาง ไม่ใช่ทิศทางการพัฒนาเท่านั้น การเคลื่อนตัวของโลกปัจจุบันยิ่งน่ากลัวกว่าโลกในอดีต

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

คุณเทียนชัยได้ให้ข้อคิดหลายอย่าง รวมทั้งตั้งศัพท์ใหม่อีกคำหนึ่ง ผมว่าเราต้องทำสารานุกรม วันที่ ๒๗ มกราคม ศัพท์คำว่า“โลกาวิวัฒน์”ได้เกิดขึ้นที่ห้องนี้ แล้วก็“โลกันตรานุวัตร”ของอาจารย์ธาวิช เกิดเมื่อเดือนที่แล้ว วันหลังต่อมาจะได้หาๆ ว่าเริ่มจากใคร เริ่มอย่างไร ผมว่า น่าสนใจมากเรื่องการผกผันหมุนเวียนของโลกในทัศนะของคุณเทียนชัย ที่จะทำให้การวิเคราะห์ของเราล้าสมัย เรื่องโลกาวิวัฒน์เหมือนจะเลิกไปแล้ว

ผมตั้งข้อสังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่าตั้งแต่อาจารย์ธาวิชมาถึงคุณเทียนชัย เรื่องโลกาวิวัฒน์จริงๆ ที่มีการพูดถึงกัน ไม่ได้พูดเท่าไร ก็จะบรรยายไปคนละด้าน ในแง่มุมทางประวัติศาสตร์ จากตะวันตกไปสู่ตะวันออก และการมองในเชิงปรัชญาและทางรัฐศาสตร์ ผมคิดว่าคงจะมีคนอยากฟังเหมือนกันว่า ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง โลกาวิวัฒน์มันคืออะไรและอยู่อย่างไร ที่อาจารย์ธาวิชตั้งคำถามว่าทำไมฝรั่งจึงเพิ่งมาสนใจเรื่องโลกาวิวัฒน์ เพราะว่าพูดกันมานานแล้ว ผมคิดว่ามันน่าจะเกี่ยวกับปัจจัยเรื่องระบบทุน

นิยมที่เกิดขึ้นมา ผมไม่ทราบว่าคุณอาจารย์สมชายจะเห็นด้วยไหม ผมอยากจะให้อาจารย์ลองทำหน้าที่นี้ดู ขอเชิญเลยครับ

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์

ในฐานะที่เป็นอักษรศาสตร์เก่า ผมคงจะเริ่มจากการวิวาทะ แต่ไม่ใช่เป็นการวิวาทะที่ไม่เห็นด้วย เพียงแต่จะมองจากมุมของนักอักษรศาสตร์ก่อน

คำว่าโลกในภาษาอังกฤษที่เรากำลังพูดถึงหมายถึงตัว globalization มากกว่าที่จะพูดถึง“โลกานุวัตร” เพราะคำว่าโลกานุวัตร อาจารย์ชัยอนันต์เป็นผู้ที่ตั้งขึ้นมา แล้วก็มองในลักษณะของการก่อวิวัฒน์ของโลกที่เกิดขึ้น จริงๆคำว่าโลกในภาษาอังกฤษ ในภาษาละติน มีอยู่หลายตัวที่มีความหมายเหมือนกัน คำว่า globe หรือ global เป็นภาษาละติน แล้วก็ภาษาอังกฤษเราใช้คำว่า world ซึ่งภาษาละตินใช้คำว่าmundusสังเกตดูภาษาฝรั่งเศส เขาเรียกว่า world order เขาไม่มีคำว่า world เขาใช้คำว่า ordre le monde หรือ monde อีกคำหนึ่งก็คือ universal ที่แปลว่าจักรวาล เราจะเห็นได้ว่า universal organization องค์การระหว่างประเทศที่รวมหลายประเทศเข้าด้วยกัน กับอีกศัพท์หนึ่ง internationalization ถ้าเราฟังดูแล้วสับสน แต่สำหรับผมแล้ว ผมคิดว่ามันเห็นชัดอยู่อย่างหนึ่ง ศัพท์ทุกตัวมีความหมายเท่ากับการเชื่อมโยง ไม่ว่าเราจะมองในแง่ของ globalization ซึ่งก็คือการเชื่อมโยง universal ก็

เชื่อมโยง internationalization ก็เป็นการเชื่อมโยงทุกอันเป็นการเชื่อมโยงซึ่งตรงกับสิ่งที่เรียกว่าเป็นการ linkage หรืออีกคำหนึ่งคือ unification การเชื่อมโยงตัวนี้มันมี sense ที่แตกต่างกัน ถ้าเราเริ่มจากคำว่า global ทำไมไม่บอกว่า world order มาเป็น global order เหตุผลก็คือคำว่า global มีรากศัพท์มาจากคำว่าลูกโลก มันมีความหมายทางด้าน material ที่เป็นรูปธรรม เป็นความหมายที่จับต้องได้ เพราะฉะนั้นเป็นความหมายแบบที่เราเรียกว่าวัตถุวิสัย เป็น objective sense คำว่า global จึงใช้ในความหมายในทางเดียวคือการเชื่อมโยงที่เป็นรูปธรรม เพราะฉะนั้นตัวนี้จะโยงไปสู่การเชื่อมโยงในด้านการค้า การลงทุน เทคโนโลยี แรงงาน เงินทุน ต่างๆเหล่านี้

คำว่า world หรือ มุนได้ มีความหมายได้สองอย่าง ความหมายหนึ่งเป็นความหมายแคบ เป็นความหมายของ subjective sense เป็นความหมายของการมองโลกที่มาจากอัตวิสัย ในศตวรรษที่แล้วมี world order ความจริงก็คือ European order เพราะเราจะรู้สึก subjective ว่ายุโรปคือศูนย์กลางของโลก เพราะฉะนั้น world order ในสมัยก่อนไม่ได้มีความหมายว่า global เลย เป็น European politics แต่ทุกวันนี้ world order เป็น global order ก็คือเป็นโลกจริงๆ

คำว่าโลกในความหมายของคำว่า world ความหมายแรกเป็นความหมายแคบคือ subjective sense เรามองเช่นโลกที่ ๑ โลกที่ ๓ แต่ความหมายของ the world มันมีความหมายกว้างไป

กว่านั้น ถ้าเรามองให้กว้างไป สิ้นสุดของมันก็คือ
ทั่วโลก จุดนี้คำว่า world จะมีความหมายตรงกับ
คำว่า global ได้ ฉะนั้นในกรณีนี้เราอาจบอกได้ว่า
เดินทางรอบโลก ของ Jules Verne ก็เหมือนกับคำว่า
around the globe หรือ around the world คำว่า
world จึงมีความหมายสองอย่าง คือมีความหมาย
แคบแบบ subjective กับความหมายที่กว้างเป็น
ความหมาย objective และเป็นความหมายที่จับ
ต้องได้ อันนี้จะตรงกับ global

อันที่สามก็คือ internationalization ก็คือ
เชื่อมโยงระหว่างประเทศ เพราะฉะนั้นคำว่า glo-
bal ก็คือการเชื่อมโยง ซึ่งมองในระดับประเทศ ถ้า
อยู่ภายในประเทศเรียกว่า national ถ้าเหนือ
ประเทศเราเรียกว่า super national ทันทีที่ออก
จากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่งเราเรียกว่า
international เพราะฉะนั้นคำว่า international
ก็คือมากกว่าหนึ่งประเทศ คำว่ามากกว่าหนึ่ง
ประเทศมันอาจจะเป็นกระบวนการตั้งแต่หนึ่ง
ประเทศจนกระทั่งทุกประเทศทั่วโลก เพราะฉะนั้น
คำว่า internationalization จะมีความหมายแคบกว่า
global เพราะอาจจะเป็นแค่กระบวนการที่เริ่มจาก
หนึ่งประเทศไปสู่สองประเทศ แต่ทันทีที่ inter-
national ไปสู่ทั่วโลก ความหมาย ณ จุดจบของ
internationalization จะเป็น global

ส่วนคำว่า universal นั้น จะมีความหมาย
ที่ไม่ได้มองโลกจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศ
หนึ่ง เป็นการมองจาก top down คือ universal
มองจากข้างบน เพราะฉะนั้น world organization

มีความหมายเท่ากับ universal organization ไม่
ตรงกับตัว global เลย

เพราะฉะนั้น ถ้าเรามองอย่างนี้ ผมคิดว่า
กระบวนการอันนี้ เราอาจจะสรุปได้ดังนี้คือคำว่า
globalization จะเป็นความหมายที่แคบมากที่สุด
เป็นความหมายที่เริ่มต้นจากลูกโลกอย่าง
ที่อาจารย์ธาวิฑูตถึง แล้วก็เป็นการเชื่อมโยงจาก
จุดจุดหนึ่งภายใต้ลูกโลกไปสู่อีกประเทศหนึ่ง จน
กระทั่งทั่วโลก อันนี้คือความหมายของ globalization
นี่คือเหตุผลของการที่มีคำว่า world order, first
world order แต่ไม่มี first global order

ประเด็นที่สองก็คือ คำว่า globalization ที่
เราใช้ จะต้องแยกว่ามันคือ state หรือเป็น pro-
cess ถ้าดูรากศัพท์ คำว่า globalization นั้น ใน
ภาษาไวยากรณ์ละติน คำนามจะมีสองประเภท
ประเภทที่หนึ่ง นอมเบอร์ สัตันติโว ก็คือคำนามแบบ
substance เช่นผู้ชาย กับอีกประเภทหนึ่งเป็นคำ
นามซึ่งมาจากรากฐานของคำกริยา ลองสังเกตดู
คำว่า globe เป็นคำนามสองตัว ตัวหนึ่งคือ globe
อีกคำหนึ่งคือ globalization globe ตัวนี้เป็นคำ
นามประเภท substance แต่คำว่า globalization
นั้นมีที่มาจากคำกริยา คือ globalize เพราะฉะนั้น
ตัวนี้หมายถึง action ซึ่งจะทำให้เราได้คำตอบ คำ
ว่า action ตัวนี้มันมีจุดเริ่มต้นและมีจุดจบ เพราะ
ฉะนั้นคำว่า globalization จึงมีความหมายตั้งแต่
เริ่มนิดๆ หน่อยๆ จนกระทั่งจบลงไป มันเป็น
กระบวนการที่เกิดขึ้น กระบวนการนี้เริ่มต้นตั้งแต่
โคลัมบัสค้นพบอเมริกา ๑๔๙๒ เริ่มที่จะมีการ

เชื่อมโยงจากจุดใดจุดหนึ่ง เป็นจุดเริ่มต้นที่มีการพูดเรื่อง global world กันบ้างแล้ว แต่ทำไมเพิ่งมาพูดกันปีสองปีนี้ เพราะ intensity หลังปีค.ศ. ๑๙๙๙ การสิ้นสุดของโคเมคอน การสิ้นสุดของโลกคอมมิวนิสต์ intensity ของ globalization มันเด่นชัดขึ้นมา

ในประเด็นเกี่ยวกับทางด้านภาษา คงจะทำให้เด่นชัดขึ้น และผมอยากจะสรุปว่า เมื่อเรามองอย่างนี้ globalization มันจะมี sense ของความผูกพันจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง จนกระทั่งทั่วโลก เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น ที่นี้กระบวนการตัวนี้มันเกิดมานานแล้ว อาจจะก่อนหน้านี้การค้นพบอเมริกาด้วยซ้ำไปแต่อาจจะไม่มีการบันทึก แต่ว่ากระบวนการนี้โด่งดังขึ้นมา เพราะว่ากระบวนการเชื่อมโยงทั่วโลกเกิดขึ้นหลังปี ๑๙๙๙ ลองสังเกตดูก่อนปี ๑๙๙๙ เราไม่มีสิทธิเรียก global world หรือ globalization มันเป็น half world ในทางเศรษฐศาสตร์ โลกก่อนปี ๑๙๙๙ เป็น cold war period ลักษณะหนึ่งของความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เราใช้คำว่า independence ก็คือต่างคนต่างอยู่ระหว่างโลกสองค่าย ทุนนิยมกับสังคมนิยม ถ้าดูเป็นรูปธรรม เมืองไทยกับเวียดนาม การค้าเคยมีบางปีอยู่ที่ ๑๘ ล้านบาท ในขณะที่ตอนนี้ ๔,๐๐๐ กว่าล้านบาท เพราะฉะนั้นลักษณะไม่มีการเชื่อมโยงมันออกมาเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัด

ที่นี้มาถึงคำว่า globalization ที่เราใช้กันอยู่มากมายนั้นเป็นอย่างไร คำว่า globalization หมายถึงการเชื่อมโยงของประเทศต่างๆ ผมอยาก

จะเรียนว่าตอนนี้เรายังไม่มีสิทธิที่จะพูด globalization ได้เต็มที่ เราจะเห็นว่าเมืองไทยยังเป็น western world อยู่ โครงสร้างการค้าการลงทุนยังมาทางด้านนี้เป็นส่วนใหญ่ แต่ว่าในช่วงนี้เราเริ่มที่จะมีการกระจายเมื่อไหร่ก็ตามที่เรามีการกระจายการเชื่อมโยงกันอย่างมากมาย โดยเฉพาะความถี่ ถ้าหากเอาแนวความคิดของ คาร์ล ดอยช์ท์ ในเรื่องเกี่ยวกับ communication theory มาใช้ ตอนนี้เรายังมีความถี่กับทางด้านสังคมนิยมมีมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มากเท่าไร แม้กระทั่งกับกลุ่มละตินอเมริกาที่ยังไม่ค่อยมีการติดต่อ เพราะฉะนั้นความหมายของ globalization มันเป็นระดับของแต่ละประเทศ ประเทศไหน globalize มาก ประเทศไหน globalize น้อย แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการนี้ไม่ว่าจะเป็นประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่ อย่างน้อยกระบวนการของความเร่งมันเพิ่มสูงขึ้น ภายใต้อาณาจักรปัจจุบัน หลังปี ๑๙๙๙

globalization แยกได้เป็นสามระดับด้วยกัน ระดับแรกเป็นการเชื่อมโยงในเชิง physical หมายความว่าสิ่งที่จับต้องได้กำลังเชื่อมโยงออกจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่ง ไปสู่อีกประเทศหนึ่ง แล้วก็เชื่อมโยงไปทั่วโลกซึ่งในลักษณะนี้เราสามารถพูดในเชิง globalization ในด้านเงินทุน เงินทุนกระจายไปสู่ทั่วโลก globalization อันนี้เห็นได้ชัด ก่อนหน้าปี ๑๙๙๙ หรือดูตลาดหุ้นในเมืองไทยเป็นตัวอย่าง การที่ตลาดหุ้นจากประเทศหนึ่งตกอีกประเทศหนึ่งขึ้น เพราะมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนออกมาอย่างรวดเร็วมากเมื่อไม่นานมานี้

เราเห็นตลาดหุ้นตกมาก เพราะมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนออกจากประเทศไทยไปสู่ญี่ปุ่นแล้วก็สหรัฐอเมริกา กระบวนการตัวนี้มันเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นมาใหม่ ก่อนปี ๑๙๘๖ เมืองไทยมีต่างชาติมาลงทุนน้อยมาก สัดส่วนประมาณร้อยละ ๑ หรือ ๒ แต่ปีที่แล้วร้อยละ ๑๘.๔ globalization ตัวนี้ออกมาเป็นรูปธรรมแล้ว มันมีอิทธิพลของตัวนี้อยู่ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นกระบวนการเชื่อมโยงของเงินทุน

ประการที่สอง การเชื่อมโยงในแง่ของการค้า การค้าก็แยกออกมาเป็นสองส่วน คือการเชื่อมโยงการค้าในแง่ที่เป็นสินค้า merchandize trade ซึ่งในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของเรา globalize จริง แต่จริงๆ แล้วในเมืองไทยมันไม่ชัด เราติดต่อกับญี่ปุ่น ซึ่งเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่ง อันดับสองคือประชาคมยุโรป อันดับสามคือสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสามอันดับรวมกันประมาณ ร้อยละ ๖๐-๗๐ ถ้ารวมอาเซียน อีกประมาณร้อยละสิบกว่า เรา globalize หรือจริงๆ แล้วในแง่ของการค้าเรายังอยู่ในภาวะที่ยังไม่ globalize เต็มที่ นี่คือสิ่งที่ประเทศไทยเราพยายามจะผลักดันเพื่อที่จะสร้างความผูกพันของเราอย่าให้พึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งมาก จะเกิดกระบวนการกระจายของการพึ่งพาการค้ามากขึ้น ซึ่งกระบวนการนี้ตอนนี้จะเริ่มขยายตัวมากขึ้น จะเห็นได้ว่าตอนนี้เราเน้นอินโดจีนมากขึ้น เน้นเรื่องจีนมากขึ้น แล้วก็มีการส่งไปแอฟริกา ละตินอเมริกา นี่คือกระบวนการ globalization ในด้าน trade in merchandize

ในช่วงสิบปีนี้เกิดกระบวนการ globalization อีกประการหนึ่ง คือ globalization ในแง่ของการบริการ(service) ก่อนหน้านี้การบริการมีส่วนอยู่น้อยมาก แต่ตอนนี้ทำไมถึงเอา service เข้ามาอยู่ในแกตต์ ก็เพราะว่าประเทศอเมริกา ซึ่ง globalize ในด้านสินค้าเสียเปรียบ แต่สิ่งที่เขาได้เปรียบคือ การบริการสมอง intellectual property เขามี value added แต่สิ่งเหล่านี้ถูกกีดกันด้วยการที่เราไป copy เขาบ้าง เราไม่มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง เพราะฉะนั้นการที่เขาขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเสียเปรียบในแง่ดุลการค้า เขาอาศัยโลกของการเชื่อมโยง ซึ่งเขาสามารถขายสินค้าได้ สมัยก่อนการทุนญี่ปุ่นมีใครอ่านแต่เดี๋ยวนี้ขายดี เพราะฉะนั้น globalization ทำให้เขาเริ่มมีความคิดว่าทำไมไม่ globalize service สิ่งที่เสียเปรียบในแง่สินค้าสามารถที่จะได้กลับคืนมาในแง่ของความได้เปรียบในแง่ของค่าต๋งที่ได้มาจากการบริการ เพราะฉะนั้นแนวความคิดอันนี้นำไปสู่การเจรจาแกตต์ที่สำเร็จไปเมื่อวันที่ ๑๕ นี้ เอาเรื่อง trade in service เข้ามา intellectual property เข้ามา เพราะฉะนั้น globalization ก็คืออยู่ในระดับที่เราเรียกว่า service แล้ว

ประการที่สี่ globalization นำไปสู่บุคคลทุนการค้าในทางเศรษฐศาสตร์ trade ในปัจจุบันจะเข้ามากับ investment แล้ว เพราะว่าในโลกซึ่งไม่มีพรมแดน ถ้าผมอยู่ในสแกนดิเนเวีย ผมต้องแข่งกับญี่ปุ่นซึ่งอยู่ใกล้กับทางออกของผม ผมก็มา joint venture กับประเทศไทย เพื่อที่จะแข่งขันกับ

ญี่ปุ่นได้ เมื่อผม joint venture ผมก็ต้องส่งเงิน
ส่งคนเข้ามา เพราะฉะนั้นในภาวะเช่นนี้
globalization กำลังนำไปสู่ globalize ในแง่ของ
การสัญจรของบุคคลากร ในหลายๆประเทศการ
สัญจรบุคคลากรอาจจะอยู่ในขั้นแรงงาน แต่ว่า
globalizationตัวนี้มันเป็น globalization ของ
บุคคลากรทั่วไป ตั้งแต่ exelutive จนกระทั่ง
ระดับธรรมดา เพราะฉะนั้น globalization อีกอัน
หนึ่งก็คือเป็น globalization ของด้านบุคคลากร

ประการต่อมา การ globalization จะมา
พร้อมกับ value added กาแข่งขันต่างๆเหล่านี้
ประกอบกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ทำให้
โลกทั้งโลกเกิดการขยายตัวจากประเทศหนึ่ง เมือง
ไทยยังไทยคม ซึ่งตอนนี้ให้ต่างประเทศเป็นผู้ยิง
แล้วในที่สุดเราก็เหมือนกับ Star TV สามารถที่จะ
แผ่ขยายออกไป เพราะฉะนั้น globalization ตัวนี้
ก็คือเทคโนโลยีกับ telecommunication ซึ่งส่งเสริม
globalization ในแง่ของบุคคลากร transportation
capital แล้วก็ merchandize

อีกประการหนึ่ง เมื่อยิงดาวเทียมได้ สามารถ
แข่งขันได้ สิ่งที่มาคือ globalization ทางด้าน
information เราอยู่ในยุคของการแข่งขัน เพราะ
ฉะนั้นสิ่งที่เป็นตัวเชื่อมที่ทำให้เกิด globalization
อย่างมหาศาล เพิ่ม intensity นอกจากปัญหาการ
เมืองเรื่องสงครามเย็นที่ยุติไปแล้วนั้น intensity
ในการเชื่อมโยงนี้ก็คือ เราเข้าสู่โลกของ informa-
tion age เป็นโลกที่ทำให้ globalization ในแง่ของ
material globalize ตัวนี้เห็นเป็นรูปเป็นร่าง ผม

อยู่ในเมืองไทยอยากจะซื้อหุ้นในต่างประเทศ
สามารถติดต่อได้ทันทีเลย เพราะฉะนั้นลักษณะ
อย่างนี้เป็นลักษณะของ physical globalization
สิ่งนี้นับว่ามาพร้อมกับสิ่งที่ผมเรียกว่า cultural
globalization เมื่อคนมีการสัญจร มีชีวิต มีความ
คิด ในลักษณะนี้คนกำลังจะเปลี่ยนจาก nationalis-
tic view มาเป็น world view โลกตอนนี้เป็นโลก
ของการเชื่อมโยง และการเชื่อมโยงนำไปสู่
interdiscipline เพราะทันทีที่มีเรื่องเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจมันเกี่ยวโยงต่างชาติ ผมเองสอนเกี่ยว
กับองค์การระหว่างประเทศ จับเรื่อง EC มาตั้ง ๓๐
กว่าปีสมัยก่อนนักเศรษฐศาสตร์ก็จะจับอยู่ในนี้ แต่
เดี๋ยวนี้นักเศรษฐศาสตร์ในธรรมศาสตร์เราเอง
จับตั้งแต่ income distribution แต่ละคนมาจับจบที่
global triangle เพราะว่า interdiscipline เพราะว่า
ว่าในลักษณะนี้ cultural ตัวนี้จะนำไปสู่ inter
discipline ในหลายๆสาขา แต่สิ่งที่ผมอยากจะ
เรียนก็คือ cultural ตัวนี้จะทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่ง cultural จะมีการ
เปลี่ยนแปลงสองระดับ ระดับหนึ่งจะ interna-
tionalization of culture แมคโดนัลด์คือตัวอย่าง
แฮมเบอร์เกอร์คือตัวอย่าง สิ่งที่จะเป็นตัวอย่าง
อีกอันหนึ่งคือการทุนญี่ปุ่น คุณลองดูสิ Bangkok
Post และ The Nation ทำไมนำเอาค่านิยม
ต่างๆเหล่านี้กลับมา แต่มันไม่ใช่ one-way มัน
จะเป็น two-way globalization ในที่นี้หมายความว่า
ไทยเราจะ internationalize culture ของไทย
เพราะฉะนั้นในช่วงต่อไปนี้คุณสามารถทำนายได้เลย

อาหารไทยจะ internationalize ก่อนหน้านี้ประเทศเดียวที่ globalize ทำให้ได้ชื่อว่าเป็นอาหารที่ดีที่สุดคืออาหารจีน เพราะตอนนั้นไม่มีคนอื่นที่ globalize แต่ในปัจจุบันพอมีการ globalize ต้มยำกลายเป็น globalized dish

ประการที่สอง สังคมที่ถูก internationalize มากๆ จะเกิด nationalistic feeling ขึ้นมาทันที จะเกิดความรู้สึกขึ้นมาเลยว่าฉันถูกบุก เพราะสิ่งแรกที่นักอักษรศาสตร์จะ react ตัวอย่างง่าย ๆ การตั้งสหภาพยุโรปหรือสมัยก่อนเรียกว่าประชาคมยุโรปที่ฝรั่งเศสคนรู้สึกว่าการทำให้ภาษาฝรั่งเศสวิบัติ จนเกิดกระบวนการ purification ทางด้านภาษาขึ้นมา เพราะฉะนั้นในเมืองไทยผมคาดได้เลยว่าคณะรัฐศาสตร์จะเกิดการพิจารณาในลักษณะรัฐไทยองค์ประกอบของรัฐไทย identity ของรัฐไทย

นอกจากการ globalization ของการค้า ก็ยังมี globalization ทางด้านการศึกษา เมื่อสองวันนี้ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือสิ่งที่เราเรียกว่า “กูรู” ทางด้าน management เช่น Phillips cortner เพิ่งมาพูดเมื่อสามวันนี้ เก็บคนละหมื่นกว่าบาท เข้ามาครั้งหนึ่งได้เป็นล้าน สิ่งเหล่านี้เกิดจากหนังสือของ Peter Druger Michael Porter Phillips Cortner Kenichi Ome Toms Peter คนเหล่านี้ในสมัยก่อนถ้าไม่มี globalization เราจะไม่รู้จักเลย แต่เดี๋ยวนี้เราเริ่มเข้าสู่ของกระบวนการศึกษา คำว่า stratigic planning ซึ่งผมพูดมานานแล้ว ผมไปพูดที่สภาความมั่นคงแห่งชาติ(สมช.) ผมลงมา เอ๊ะอาจารย์พูดอะไรไม่รู้ แต่ต่อมามีการทำ master plan

สำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศ เริ่มมาพูดเรื่อง strategic planning ผมยังสงสัยว่าคนที่พูดๆกันเข้าใจเรื่อง strategic planning แค่ไหน โลกเกิดการขยายตัวของ globalization ซึ่งมันจะ two-way สิ่งที่เป็น culture ไทย มันสามารถกลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา เพราะฉะนั้น identity ไทยในรูปของ culture เหมือนกับที่เราเรียนเอา management เหล่านี้ เพราะฉะนั้นจะเกิดการผสมผสานขึ้นมาโดย globalization แต่การศึกษา มันจะไม่เกิดในลักษณะ nationalistic sense globalization ในแง่การศึกษากับการค้าจะตอบสนองด้วย regionalization ด้วย เพราะ globalization ใครที่สามารถมี economy of scale ได้เปรียบ คนนั้นจะมีโอกาสเพราะฉะนั้นในกรณี economy of scale ในแง่ของตัวบุคคลก็คือ รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย ถ้าเป็นบริษัทเราเรียกว่า การ take over ถ้าเป็นประเทศเราเรียกว่าการตั้งกลุ่ม economic grouping เพราะฉะนั้นอันนี้จะเป็นผลพวงกับ reaction ต่อ globalization เพราะฉะนั้นไม่น่าแปลกใจว่าทำไมในช่วงสามสี่ปีที่ผ่านมาจึงเกิด Naffta เกิด Affta ทั้งทั้งที่ประชาคมยุโรปตั้งมาตั้งแต่ปี ๑๙๕๒ เพราะกระบวนการของ globalization

ประการสุดท้าย สำหรับตัว globalization นอกจากจะเป็น physical และ cultural แล้วยังมีลักษณะ systemization คือเป็นระบบ เมื่อมีความเชื่อมโยงทางด้านรูปธรรมในแง่การค้า การลงทุน เทคโนโลยี และด้านวัฒนธรรมและค่านิยมแล้ว มันจะตามมาด้วยลักษณะ reaction ตลาด

หุ้นเป็นตัวอย่างได้ดี ก่อนหน้านี้ไม่มี reaction เดียวนี้พอดตกก็ตกกันเป็นพืดเลย เพราะ chain จากตัวหนึ่งมันส่งผลกระทบเพื่อมไปทั่วโลกเลย เพราะฉะนั้นเรากำลังเข้าสู่ systemic globalization ซึ่งหมายถึงว่าเมื่อเกิดอะไรขึ้นจะเกิด chain reaction ในส่วนอื่นๆของโลก ซึ่งอยู่ไกลจากในปัจจุบัน

ถ้าถามว่าการเชื่อมโยงเหล่านี้จะนำไปสู่อะไร ผลกระทบมหาศาล เช่นผลกระทบในแง่ของพ่อค้า ถ้าไม่เข้าใจเรื่อง globalization ถ้าผมเคยส่งสินค้าเช่น เสื้อผ้า ปรากฏว่าโลกมันเชื่อมโยง พอเชื่อมโยง คนก็ไปอยู่ที่ต้นทุนถูกกว่า สมัยก่อนไม่ได้เชื่อมโยง ก็ไม่มีการมองจีน แต่พอ globalize เริ่มมองจีน มองเวียดนาม ต้นทุนถูก ปรากฏว่าคู่แข่งคนไทย ของผมสามารถที่จะชนะผมได้ เพราะต้นทุนถูกกว่า ย้ายฐานการผลิตไปอยู่ที่นั่น นี่เป็น impact ทาง ด้านการค้าส่งผลต่อสิ่งที่เราเรียกว่า shifting comparatic advantage การเปลี่ยนแปลงของความได้เปรียบ

globalization หมายถึง standard ถ้าหาก มีการ globalization ขึ้นมา การบริหารจะเข้าสู่ inter เพราะคู่แข่งของคุณไม่ใช่คนไทย เพราะฉะนั้นเป็น มาตรฐานฝรั่ง พอเป็นมาตรฐานฝรั่ง standard ของ management จะต้องเป็น international standard เพราะฉะนั้นการที่เรียก Phillips Cortner มา มัน เป็น globalization สถาบันการศึกษาเศรษฐศาสตร์ เคยบอกว่าเป็นนักเศรษฐศาสตร์ไทย ภายในอีกสิบ ปีทุกคนจะต้องเป็น international economist เราต้องแข่งขันกันในเรื่องของระดับความรู้ เพราะ

globalization เป็นตัวเร่ง เพราะฉะนั้นระดับการศึกษาจะถูกบังคับให้เกิด globalization ขึ้นมามาก

ประการสุดท้าย ผมคิดว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงในแง่การมองของคน จากมองอะไรที่ แคบ เราจะเข้าสู่โลกที่มองกว้าง เราจะเกิดความรู้สึกของ world view จากคนที่มองอะไรเพียงจุด เดียว สมัยก่อนเราบอก specialization ซึ่งในโลก ที่แคบสามารถใช้ได้ แต่ตอนนี้พอจับบีบมันขาด specialist อีกคนหนึ่งแล้ว เหมือนกับช่างรถยนต์ คนนี้ทำล้อเก๋ง คนนี้ทำเบาะเก๋ง พอทันทีที่เป็นรถยนต์คุณต้องการวิศวกร ที่ไม่ต้องเก่งเรื่องล้อ แต่ สามารถทำเป็น designer เพราะฉะนั้นจะเข้าสู่ interdiscipline มันต้องการคนบางคนที่เป็น specialist ในแง่ของการดึงส่วนต่างๆกลับเข้ามา

ผมคงให้ภาพในส่วนที่ผมมองจากฐานะของ ครูบาอาจารย์ กับนักปฏิบัติที่มองโลก คงจะเป็น อีกภาพหนึ่งไม่ทราบว่าจะสอดคล้องหรือขัดแย้ง อย่างไร แต่ฟังดูแล้วเหมือนกับเป็นการคุยกัน เหมือนเหรียญอันหนึ่งซึ่งอาจจะมีสองหน้า คือคุย กันคนละเรื่องเดียวกัน

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

ผมฟังอาจารย์สมชายแล้ว ผมเปลี่ยนใจไป เยอะเลย แต่ก่อนก็ไม่ชอบ globalization รู้สึกว่า มันต้องทำลายวัฒนธรรมชุมชนแน่ มันก็ก้าวไป ข้างหน้า มันก็ดูดี เป็นสิ่งที่พอจะยอมรับได้ว่า สร้างความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อคน จำนวนมากขึ้น ผมเห็นด้วยกับการผลกระทบใน

แง่ของการสร้างมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อวานผม
ไปเดินหาซื้อรองเท้าที่บางลำภู หาซื้อไม่ค่อยได้
ถ้าไม่แพงเกินไปหรือไม่ถูกใจ ก็เลยมาขึ้นรถเมล์
เพื่อมายืนอยู่หน้าร้านตัดรองเท้าเล็กๆ อยู่ข้าง
ห้างแก้วฟ้า ผมก็เข้าไปดู แล้วก็เจอคู่หนึ่งซึ่งเข้าท่า
ปรากฏว่ามันใหญ่เกินไปใส่ไม่ได้ ผมก็บอกว่าช่วย
ตัดให้หน่อยได้ไหม ร้านตัดรองเท้าบอกว่าไม่มีเวลา
ตอนนี้ทำ order ส่งนอก ผมก็บอกว่าคู่เดียวก็ไม่ได้
หรือ แต่ว่าคนไทยก็ดินะ เขาตกลงตัดให้สักคู่
อาทิตย์หน้ามารับ ผมก็ไปรับเมื่อวานนี้ หยิบมาดู
โอโฮมันดีกว่าคู่ที่เขาวางขายคนไทย ผมก็ถามว่า
ทำไมมันดูดีกว่า เขาก็บอกว่านี่ส่งนอก คำถามคือ
มาตรฐานเมื่อไหร่มันจะลงมาเสมอกัน เพราะ

ว่าถ้าหากผมไม่ได้คู่นั้น ผมก็ต้องได้คู่ที่ไม่ดีเท่าไร
ผมคิดว่าถ้าไปซื้อในห้างคู่นั้นราคาต้องสองเท่า
อันนี้เป็นข้อดี ที่นี้ผมไม่รู้ impact อื่นๆ ซึ่งจะ
เกิดขึ้น เช่น identity ของความเป็นไทย ผมก็ว่า
มันเริ่มแล้วไม่ใช่หรือ ปีนี้เป็นปีวัฒนธรรมไทย ตั้ง
แต่การอ่านให้ถูกต้อง ออกเสียงให้ถูกอักขระ ที่นี้
อันอื่นจะมีมาอีกไหม ผมก็ไม่รู้เหมือนกัน อีกอัน
หนึ่งที่อาจารย์พูดคือ shifting หรือการโยกย้าย
ทรัพยากรหรือคนที่มีความสามารถต่างๆ หมายความว่า
คนที่มีโอกาสและความสามารถด้วย แล้วมี
กำลังจึงจะอยู่รอด คนเล็กๆจะอย่างไร ผู้ซื้อผู้
บริโภคเล็กๆจะอย่างไร อันนี้เป็นคำถามที่เริ่ม
ต้นไว้เท่านั้น